

ORÁSZKA ÉRSEK TEMETÉSE KALOCSÁN. — A koporsó átvitele az érseki palotából a székesegyházba.

Egyéb eszközökkel is munkálkodott a magyarság érdekében. Elvállalta a felvidéki hazafias tót köznevelődési egyesület elnökségét s ez egyesület érdekében, mely főleg népies iratok útján igyekszik a tót nép hazafias érzését ápolni, tetemes anyagi áldozatokat is hozott. Elnöke és egyik fő támogatója volt a székesmegyei történeti társulatnak is, melynek alapítványait évenként nagyobb összegekkel növelte.

Emlékezetes marad Császkai püspöki működése a székesi egyházmegye emlékeinek restaurálása terén is. Számos régi templomot helyezett jókarba s ebben a tekintetben nemcsak áldozatkészség, hanem finom műérzék is vezette. E munkásságának legfőbb eredménye a székesi püspöki székesegyháznak fényes restaurálása, a melylyel a felvidék ez egyik legregibb és legnevezetesebb műemléke teljes szépségében újult meg. Műszeretete különben is lépten-nyomon nyilvánult, a savnikai püspöki várkastélyban a műkincsek nagy mennyiségét halmozta fel, buzgó pártolója volt a magyar képzőművészetnek s az iparművészetnek. Áldozott tudományos czélokra is, az Akadémia dísztermének kifestésére 3000 forintot adott s később is, midőn az igazgató tanács tagjává választották, nagyobb összeggel növelte az Akadémia vagyonát.

Jótekonysága ügyszólván nem ismert határokat. A lágy szívű, jóindulatú püspök azok közé tartozott, a kik nem tudnak kérést megtagadni. Akár magánemberek fordultak hozzá segítségért, akár jótekonysági intézetek, pénztára nyitva állott számukra. A székesi egyházmegye szegényes ellátású lelkészei és tanítói ép oly hálával emlegetik nevét, mint a nyomorban sínylő lakosság. Tizenhét évi püspöksége alatt az az összeg, melyet mindenféle közczélokra áldozott, megközelíti a két millió koronát.

Nagy érdemeit elismerte a király is, midőn 1880-ban valóságos belső titkos tanácsosá nevezte ki, 1888-ban pedig a vaskorona-rend első osztályával tüntette ki. S midőn Haynald Lajos bíbornok halálával a kalocsai érseki szék megüresedett, a közvélemény általános helyeslése mellett Császkai György nevezetett ki e gazdag javadalmú és nagy hatáskört nyújtó egyházmegye főpásztorává 1891-ben, gróf Csáky Albin vallás- és közoktatási miniszter fölterjesztésére, ki még székesi főispán korában közvetlen szemléletből ismerte nemes jellemét, áldásos munkásságát.

Kalocsán is folytatta, csak még nagyobb arányokban azt, a mit a felvidéken elkezdett. Nemzeti irányú munkásságára itt is széles tér nyílt, az egyházmegyéjéhez tartozó német, tót, sokác és bunyevác nép között nagy buzgó-

sággal terjesztette a magyar nyelvet s a hazafias érzést. Egész sereg templomot építtetett és restauráltatott, számos kolostort állíttatott, iskolákat szerelt fel és támogatott. Három millió koronánál is többre rúg, a mit egyházi, jótekonysági és művelődési czélokra érseksége alatt áldozott.

Nagyobb politikai szerepre nem vágyakozott. A főrendiház tárgyalásaiban szorgalmasan részt vett: a püspöki kar megbízásából ő szokott felszólalni a katolikus tanulmányi és egyéb alapok katolikus jellegének megővése végett, — ezen kívül azonban nem elegyedett a politikai mozgalmakba sem az egyházpolitikai harczok idején, sem a következő békésebb időkben. Annál behatottabban figyelemmel kísérte a katolikus kulturális és az egyház belső életét érintő mozgalmakat, melyek irányítására, vezetésére, támogatására mindig kész volt munkájával, személyes tekintélyével s anyagi áldozatával közrehatni. Ezért úgy a papság, mint a világi hívek részéről általános, lelkes ünnepelés tárgya volt, mikor 1900-ban arany-miséjét ünnepelte.

Az utóbbi években többször szóba került, hogy a pápa bíbornoki méltóságra fogja emelni. Ez annyival is valószínűbbnek látszott, mert XIII. Leó pápa jól ismerte és kedvelte Császkát, a ki több ízben vezetett hozzá zárandoklatokat s egyébként is sokszor ellátogatott Rómába. Az időközben bekövetkezett pápaváltás azonban késleltette a második magyar bíbornok kinevezésének ügyét s így Császka már nem érthette meg e kitüntetését.

Halála általános részvételt keltett országszerte s különösen a római katolikus hívek körében, a kik kitűnő főpásztor, bőkezű jöltevet vesztettek, míg a hazafias ügy egyik lelkes és buzgó előmozdítóját gyászolja benne.

TEMETŐBEN.

A temető a sík tengerre néz —
A fejfákon elszáradt koszorúk.
A zöld haraszt, sötét lombok árnyán
Szinte fehérebb még a fehér márvány
S a gyász szinte sötétebb, szomorúbb.

Az egyik sír besüppedt, jeltelen;
Fölötte fonnyad már a cipruság —
Úgy eltűnődöm: Mi ért itten véget?
Egy küzdésben ellankadt, hosszú élet,
Vagy egy szép, erőteljes ifjúság? ...

Farkas Imre.

SZŐKE OMPOLY LEJT...

Szőke Ompoly lejt susogva,
Csillog-villog ezüst fodra.
A telehold útra kelve,
Nézegeti magát benne,
Mintha bővös tükör lenne.

Ompolyparton reves fűzek
Csalogató tréfát űznek,
Mintha lidércz kísértene.
Kigyúlt, ez az igaz jele,
Hogy a föld itt kincses tele.

A mezőnek pityapalyja
Harsány szavát itt hallatja.
Csúfolódik tán: itt szalad!
Kiáltja a dűlő alatt.
A sok kincsért ne törd magad!

Szemetipinty, kenderike,
Tarka szárnyú tengelicze
Rejtett fészékén sűrű lombnak
Elpihentek, álmodoznak,
Ölén édes nyugalomnak.

Lám nekik sincs semmijök se,
Ám de azzal nem törődve,
Nem verik a fejkő falba.
Álmodoznak s friss hajnalba
Rá gyújtanak vidám dalra.

Versényi György.

ALKALMI DARAB.

Elbeszélés, írta Zöldi Márton.

Szuper színigazgató idegessége veszedelmes mértéket öltött, mikor Mezőtúron a múlt század hetvenes éveinek elején a közönség két hétig távollétével tündött. Egy álmatlan éjszaka után kora reggel tündölvé járkált a Dobogó udvarán a szinkórré avatott kocsiszín előtt, mikor Góliát Tihamér, a segédszerelmes, lenge lüsterkabátban, vérvörös nyakkendővel s néhány színlappal a hóna alatt eléje toppant. Szuper a színigazgatók sajátos intuitívájával megsejtette, hogy a színész, ha korán kel, előleget kér. Be sem várta a kérés formális előterjesztését.

— Jól van, fiatal ember, tudom, mit akar mondani, hogy még ma nem is ebédelt. Elhiszem. Vigasztalódjék, önön kívül sokan vannak, a kik reggeli hét órákor még nem ebédeltek. De mindegy. Itt van két forint. Ebédeljen, ha ezt a dolgot olyan nélkülözhetetlennek találja. Szomorú tapasztalataim vannak ezen a téren. Az újabb színészgeneráció nagyon követelő ebéd tekintetében. Mindennap ebéd! Ez ellenkezik a hagyományokkal. Az én időmben... De hagyjuk. Másról akarok önnek beszélni. Egészen másról. Ön literátus ember. Ön, ha igaz, verseket is ír.

— A mi azt illeti, — válaszolta a segédszínész, vérvörös nyakkendőjét igazítva.

— Helyes. Volna-e kedve egy szindarabot írni?

— A mi azt illeti...

— Helyes.

— Van is egy egyszerű témám, — mondotta a segédszínész, — Ába Sámuel vitézkötése.

Az igazgató türelmetlen modorlatot tett.

— Psort... barátom. Semmi Ába Sámuel. Történeti darabot nem adhatunk elő. Hiszen tudja, hogy a garderób zalogban maradt Karczagon. Hanem tudja mit, írjon egy népszínművet Rózsa Sándorról.

— A mi azt illeti...

Három nap alatt „Rózsa Sándor szeretője” című darab készen volt, lemásolva és kiszervepeve. A segédszerelmes becsületes munkát végzett. Felhajtott, összehordott mindent, a mi a betyár-romantika szempontjából érdekes. Gondoskodott kellő mennyiségű énekről és tánczról, s nem mulasztotta el alkalmas helyeken a drámai hatás fokozása czéljából a görögütüzes tablókát beállítani.

— [Ez Rózsa Sándor, az elszánt haramia, mint színpadi hős kímőzött a közönséget közömbösségből. A premiért zsúfolt ház nézte végig. Szuper áldotta a híres haramiát, ki ép akkor-

A BUDAPESTI ÖNKÉNTES TŰZOLTÓK TANSZERGYŰJTÉMÉNYE.

A BUDAPESTEN RENDEZETT NEMZETKÖZI TŰZOLTÓ-KIÁLLÍTÁSBÓL.

MÁSZÓ-LÉTRÁK.

tájt támadta meg bandájával Kistelek mellett a vasuti vonatot.

A betyár szeretőjét a darabban Zsófinak hívták. Ezt a szerepet Fekete Lili játszotta, a társulat fiatal szubrettje, ki özvegy Bokrosnéval lakott egy nagy parasztházban.

Bokrosné büszke volt lakójára, a fiatal színésznőre, ki olyan bűbájosan tudott énekelni, hogy még a vénasszonyok szívét is megvette vele. Ott volt minden este a karzaton egész háznépével. Végig sirta a drámákat és boházokat egyaránt. Nagyon érzékeny lelkű asszony volt. A legjobban neki is Rózsa Sándor tetszett.

— Az csak az igazi. Hej, de helyős volt, — mondotta konykait törülgetve. — Hogy is tudnak ilyet kitanálni? — kérdezte naiv csodálkozással.

A premiért követő reggelen halkan betepegett a primadonna szobájába.

— Jaj, aranyos szentem, eszem a zúzóját, hát már fel tetszett kelni, talán már meg is tetszett fölöstökölni?

Aztán kedves bizalmasodással megölelte.

— Jaj, drága rozmaringszálam, újságot mondom ám. Vendégem érkezett. A boldogult uramnak a testvératyja, Bokros Dömötör. Messziről gyűtt. A Sírmas-pusztán lakik. Nem is tetszik talán tudni, hogy hun van a Sírmas-pusztá?

— Bizony nem tudom, — válaszolta a primadonna.

— Elhiszem, baszaruzsám, nagyon elhiszem. Honnan is tudná, mikor épen egy napi járóra esik. Onnan került elő az én kedves sógor uram. Birkákat hajtott. Mert, követem alásan, szám-adjuhász. Nem hagytam nyugton az este, eljött velem a színházba. Aztán ma reggel aszondta, hogy nagyon szeretne valamit mondani a kisasszonynak, ha szíves lenne megengedni, hogy beljebb kerüljön.

— Nagyon szívesen.

A vén juhász ledobta a pitvarban a szűrt és kalapját s belépett a primadonnához. Szép szál ember volt, leomló fehér fűtökkel. A tömött, szürke szemöldök alatt két fekete szemgolyó villogott. A szemfehérje tiszta volt, mint az esett hó, a mi az egész arcznak nyugodt, barátságos karaktert adott. A primadonna Rózsa Sándor-nak: „Hé, Rózsa Sándor, ide hallgass én rám, ne járj te a Lidi után, hagyd békében azt a menyecskeket. Ha hozzám jössz akár hanyadmagaddal, szívesen látlak. Birkát is ölkök nektek. Ha egy nem elég, kettőt. De Lidinek békét hagyj”. Így mondtam neki szakasztottan.

A primadonna kíváncsian tudakolta: — Hát Rózsa Sándor mit mondott?

— A Rózsa Sándor? Hát olyasfélét, hogy neki nem kommandiroz senki fia. Azt teszi, a mit tetszik. Ha pedig nekem tetszik, hát tegyek róla. Így monda.

— És maga, juhász bácsi, mit szolt erre?

— Én? Hát megvallozm az igazat, indulatba

nyom tegnap este engem is elvitt a teátrumba. Nem is sajnálom, hogy ott voltam. Helyesen, rendesen ment minden. Nem láttam én annál különbet világletemben. Az igaz, hogy először voltam életemben ilyen alkalmatosságban. Szépen, ékesen szavaztak mindnyájan. Akárcsak a pap a szószéken. A leányasszony nótája, már csak megmondom az igazat, ha addig élek is, még az én öreg szívemet is átmelegítette. De hát, ne tessék haragudni az igaz szóért, egy kis hiba mégis csak akadt abban a tegnapi alkalmatosságban.

— Hiba? — kérdezte a primadonna.

— Hát igen, hiba. De nem is esodálom. Honnan is tudná azt maguk, a mit rajtam kívül alig tud eleven ember. Aztán ide s tova már huszonöt esztendeje...

A vén juhász nagyot sohajtott. Aztán folytatta:

— Hej, kedves leányasszony, azóta sok birkát nyírtak, sok csizmat elnyűttek és sok jámbor, keresztényhitű embert kísérték ki az örök nyugalomra. Az én kedves hugomat, a Lidit is. Persze a kedves leányasszony nem ösmerte, nem is ösmehette. No, hát pedig az volt a Rózsa Sándor szeretője.

— A maga huga? — kérdezte a primadonna mohó érdeklődéssel.

— Az az... Lidinek hitták, nem Zsófinak, a hogy maguknál szoltották. Aztán, könyörgöm alásan — az igazat mindig meg szabad mondani — nem űlt az lóháton soha, nem süttött az el egy pisztolyt sem, a hogy maguk kieszelték. Csak épen főzött, mosott, varrt, font, mint a többi vászonzeszléd. No, meg a zsendiczet szürte le, mert juhvaját készítettünk. Hanem az is igaz, hogy szép volt. Nagyon szemrevaló, az meg kell adni, az Isten nyugasztalja. Hamar jutott özvegyesre, mert mi türes-tagadás, az ura csizmaszárban halt meg. Úgy lötték agyon a zsandárok. Nem jó miatt. Megint haza került hozzám. Ekkor kezdett Rózsa Sándor bomlani utána. Jött az nappal, éjjel, a hogy eszébe jutott. Egy darabig csak néztem becsésséggel. Gondoltam, majd elunja, majd elmarad. Mert nem tetszett a dolog se-hogyse. Elég volt, gondoltam, hogy az első ura a betyáreltre adta magát. Egyszer aztán, mikor már torkig voltam, odaszóltam Rózsa Sándor-nak: „Hé, Rózsa Sándor, ide hallgass én rám, ne járj te a Lidi után, hagyd békében azt a menyecskeket. Ha hozzám jössz akár hanyadmagaddal, szívesen látlak. Birkát is ölkök nektek. Ha egy nem elég, kettőt. De Lidinek békét hagyj”. Így mondtam neki szakasztottan.

A primadonna kíváncsian tudakolta: — Hát Rózsa Sándor mit mondott?

— A Rózsa Sándor? Hát olyasfélét, hogy neki nem kommandiroz senki fia. Azt teszi, a mit tetszik. Ha pedig nekem tetszik, hát tegyek róla. Így monda.

— És maga, juhász bácsi, mit szolt erre?

— Én? Hát megvallozm az igazat, indulatba

jöttem. Elkapott a hirtelen méreg. Fölemeltem az ölmosvégű juhászbót, aztán nagyon oda-szóltam neki. Mi türes-tagadás, azt mondtam biz én: „Te, Rózsa Sándor, ne okvetetlenkedj, ha nem muszáj. Ide ne gyere többet, a mig én élek, mert Máriacsese, úgy fejbe kólintlak ezzel a bottal, hogy azon módon szemfedő alá bujssz.

— Ezt mondta neki?

— Igen, követem alásan, ezt mondtam neki.

— És mit tett Rózsa Sándor? — kérdezte a primadonna, egészen kipirulva az izgalomtól.

— A Rózsa Sándor? Hát az is motyogott valamit, aztán odébb ballagott becsésséggel.

— És nem jött többet vissza?

— Nem a', soha. Azaz hibásan mondom, mert a Lidi temetése után néhány héttel megest be-állított. Ott is halt a karám körül. Tudakolta, hogy mi baja volt a Lidinek, hogy úgy hamar-jában meghött?

A kis szubrett, ki igazi elragadtatással hallgatta ezt a pusztai drámát, sokáig szótlanul nézte az öreg juhász szögletes arcát, melynek sötét, napsütött színével a fehér hajfűtök olyan érdekes ellentétet mutattak. Aztán önkénytelenül tolakodott ajkára a kérdés:

— És maga, juhász bácsi, nem félt Rózsa Sándortól?

A vén juhász kissé előre hajolt, mintha nem jól hallotta volna ezt a kérdést, mely oly esodálatosan gyerekesnek, nevetnivalónak tűnt fel előtte. Félt? Hát honnan vegye a félelem érzését a pusztán lakó ember, ki soha semmiben nem szorult a fegyveresen szervezett társadalom védelmére, ki egyedül tölt napokat, éjeket Isten szabad ege alatt, mint a nyomorban sínylő lakosság. Tizenhét évi püspöksége alatt az az összeg, melyet mindenféle közczélokra áldozott, megközelíti a két millió koronát.

— Már hogy féltém-e? Könyörgöm alásan, ilyesmire nincs nekünk érkezésünk arra mi-felénk, a pusztán...

A MAGYAR TŰZOLTÁS MULTJÁBÓL.

Magyarország az elemi csapások hazája volt mindig. mégis legtöbbet szenvedett a tűzkatasztrófáktól. Hanyag közigazgatása, a város-építkezés rendszertelensége voltak fő tényezői annak, hogy a mult századok rettegett réme, a vörös kakas, mind sürűbben látogatta meg.

A hova pedig egyszer odalátogatott, ott kész martalékot talált. Sírmas krónikák szólnak egy-egy nagy tűzveszedelemlről, melynek emléke máig fenmaradt nem egy helyütt, különösen egyes nagy vidéki városokban.

Hogy milyen kezdetleges tűzrendészeti állapotok uralkodtak még ezelőtt kétszáz évvel szertesét az ország nagyobb városáiban is s annál inkább a vidéken, arról egész képet lehetne rajzolni. Igen sok helyt a házak nem is voltak ellátva kéménnyel, vagy ha igen, elhanyagolt állapotuk miatt a tűzveszély állandó

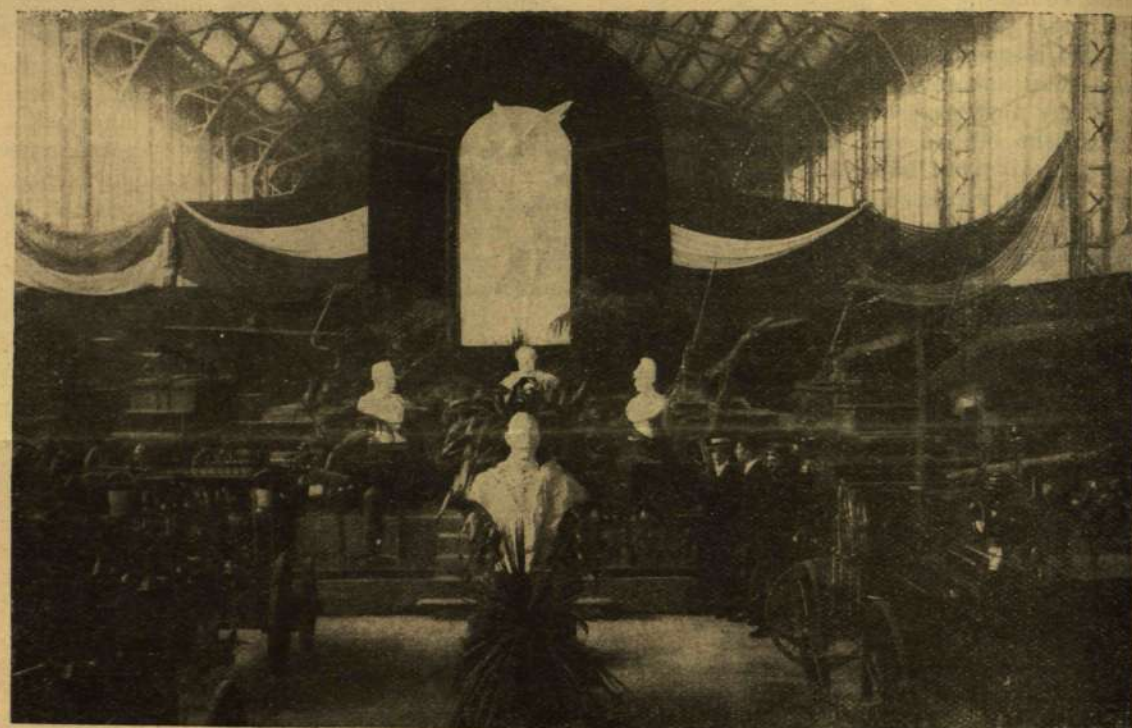

Balról az első tüztöltő-egyenruhás dr. Szily József tüztöltő-szövetségi titkár, tőle balra gróf Széchenyi Viktor szövetségi elnök, Lukács Gyula előadó, Saterényi József miniszteri tanácsos, Breuer Szilárd szövetségi titkár, a körülöttük tüztöltő-parancsnokok.

A kiállítás megnyitása.

fészkei voltak. A nemesség nem is engedte portájára a kémények megvizsgálására kiküldött hatósági közegeket, makacsul őrizve ősi kiváltságát. Mit lehetett ez ellen tenni? Birságot birság után állapítottak meg a hatóságok és pedig első renitencia esetében 17 krt, a másodiknál 34 krt, harmadik esetben 51 krt s erre aztán negyedik sorban következett a fiscalis actio. Könnyen érthető, hogy a míg ez a hosszú procedura véget ért, addig elhamvadhatott az egész falu.

Alkalmas tüzgyújtó eszköz híján általános szokás volt a szomszédból hordani tüzet s a perjét szárazon kivinni. Lámpást csak a hatóság ismételt erőlyes meghagyására kezdtek használni, azelőtt lobogó fáklyákkal jártak a eselédék a malomba, s a fáklyák hamvadó kanóczait a házak sövényes oldalán verték le. Kör-mőczbányán 1690 tájáig még kéményseprő sem volt, akkor szerződtek csak Balás Fülöp «tanult kőművest és kéményseprőt», megállapítván taksáját, mely közönséges alacsony kémény sepréséért 4 poltura vagy 12 denár, közeprőért 15 denár, a legnagyobbakért pedig 20 denár vagy 10 kr volt. Megtudjuk a város irataiból azt is, hogy mi az eredete annak a bagolyszerű huhogásnak, melylyel a kéményseprők ma is sok helyt jelzik jelenlétüket, kidugva a kémény párkányán fejüket. Ezt t. i.

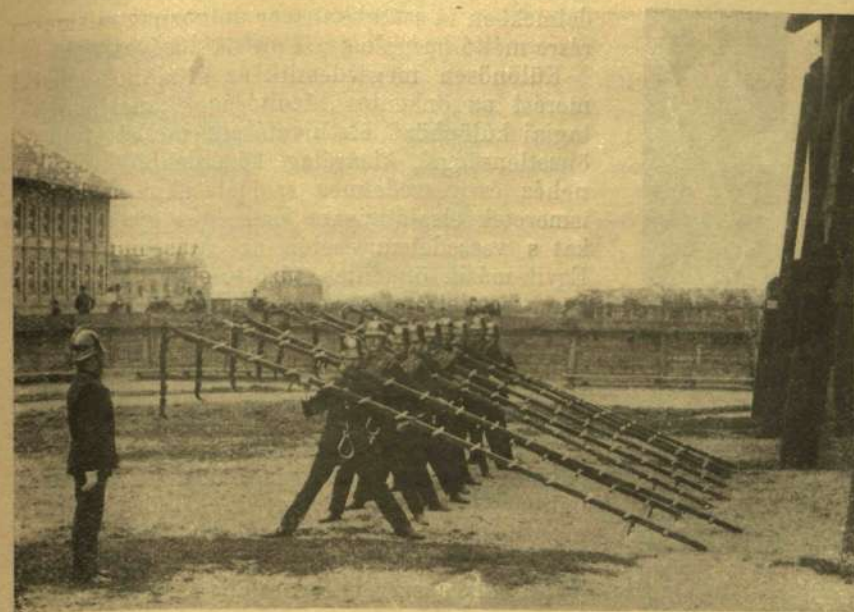

Részlet a kiállításból József főherceg, gróf Széchenyi István, gróf Széchenyi Ödön és gróf Széchenyi Viktor szobrával. (A háttérben régi tüztöltő-szerek és fecskendők.)

hivatalosan kötelességüké tették, hogy a szomszédoknál is értesüljenek a söprés megtörténéről.

Mint többnyire, itt is a maga kárában tanult a magyar. Debreczennek, Nagyváradnak s több más helyeknek ismételt katasztrófái, melyekben a dühöngő elemeknek csaknem az egész város áldozatul esett, megtermették gyümölcseiket, s a XVII-ik század közepe óta már komolyan kezdenek mindenütt foglalkozni a tűz elleni óvintézkedésekkel.

Egyelőre persze ez a gondoskodás nem terjed túl a legszükségesebbeken, mint pl. a tűz-helyek tisztán tartása, szigorúbb felügyelete, a szükséges vízmennyiségnek, a mint Szentesen s más helyeken nevezték és még most is nevezik: kapitányviznek, minden egyes portánál készletben tartása, a kerekesszékutak vödröknek, lánczainak jó karba helyezése, a dohányzás tiltása különösen istállóban és szérűkben, cséplésnél, szénagyújtás, asztagrakás közben, szigorú büntetése azoknak, a kik éjjel, vagy a kora hajnali órákban mosnak, kenyeret sütnék, disznót perzsálnak, stb. Majd azonban szervezni kezdik a tűzörseget is, megállapítják pontosabban a tűzjelzést, kötelességüké teszik a polgároknak ezéhek szerint az oltás egyes feladatainál való segédkezést, kirójják köztük a létrák, bőrvédrek, kis kézi fecskendők beszerzéséhez való járulásaik mértékét, stb.

GYAKORLAT A KAMPÓS LÉTRÁKKAL.

FECSKENDŐ FELSZERELÉSE AZ OLTÁSHOZ.

fődelek alkonyát. Pozsony, Nagy-Szombat, egymásután mondták ki, hogy tűzveszélyes zsup-és nádfüleket többé nem tűnnek, a meglevőknek pedig elrendelték a lerombolását és szindelyllyel való kicserélését. A fertálymestereknek szigorúan kötelességévé tették, hogy minden hónapban végigjárják a várost, a zsupfedelesek házak tulajdonosait birságozzák meg s egyenként-igyanak a befolyt birságpénzből «more patrio» — tekintettel arra, hogy ezért a küldetésükért külön fizetés nekik nem járt. Nem úgy mint Budán, hol már 1700-ban is rendes kéményseprő, Franczin Péter Pál volt azzal a hivatalos feladattal felruházva, hogy fertályonként megvizsgálja a Vár és a Viziváros összes padlásait és kéményeit, a mely hivatalos eljárásáért mindannyiszor 1 frt 30 kr. járt ki neki a város kasszájából, s a mellett bizonyára nem kicsiny-lendő tekintély is, mert a törvényhatóságok igen messzemenő hatáskört biztosítottak a tűzrendszeti intézkedésekkel megbízott közegeknek.

Nagy-Szombat városáé azonban az érdem, hogy már 1623-ban létesítette az első tüztöltő-

szertárt az országban, határozatot hozván a városban lakó három nemzet kommunistája nevében az úgynevezett Borbély (Barbelius) András-féle ház kisajátítására s megfelelő helyiséggé való átalakítására, a hol az oltáshoz szükséges szekerek, edények, létrák és más szerek állandó elhelyezést leljenek. Nagy bölcsesség és előre-látás jele volt ez oly időben, a midőn több helyt, pl. Modorban is még virágzott az a barbár szokás, sőt jogszabály is szentesítette, hogy a tetten ért gyújtogatót ott mindjárt elevenen a tűzbe dobták. Azonkívül az oltás körüli buzgalom nagyobb serkentésére jutalmakat tűztek ki az oltásra előbb érkezőknek. Például kihirdet-ték, hogy a mely vizes szekér a tűz színhelyére elsőnek érkezik, két forintot kap a város kasszájából, a második egy denár 50 f., a harmadik egy forintot. Ellenben Kecskemét városa azt a rendeletet hozta, hogy «valaki annak utána a gyulladásokra mégven és semmi oltásra való eszközt nem viszen s nem is dolgozik, a város szolgálai által áristomba fog hajtatni.»

1765-ben Szent-György városát látogatta meg

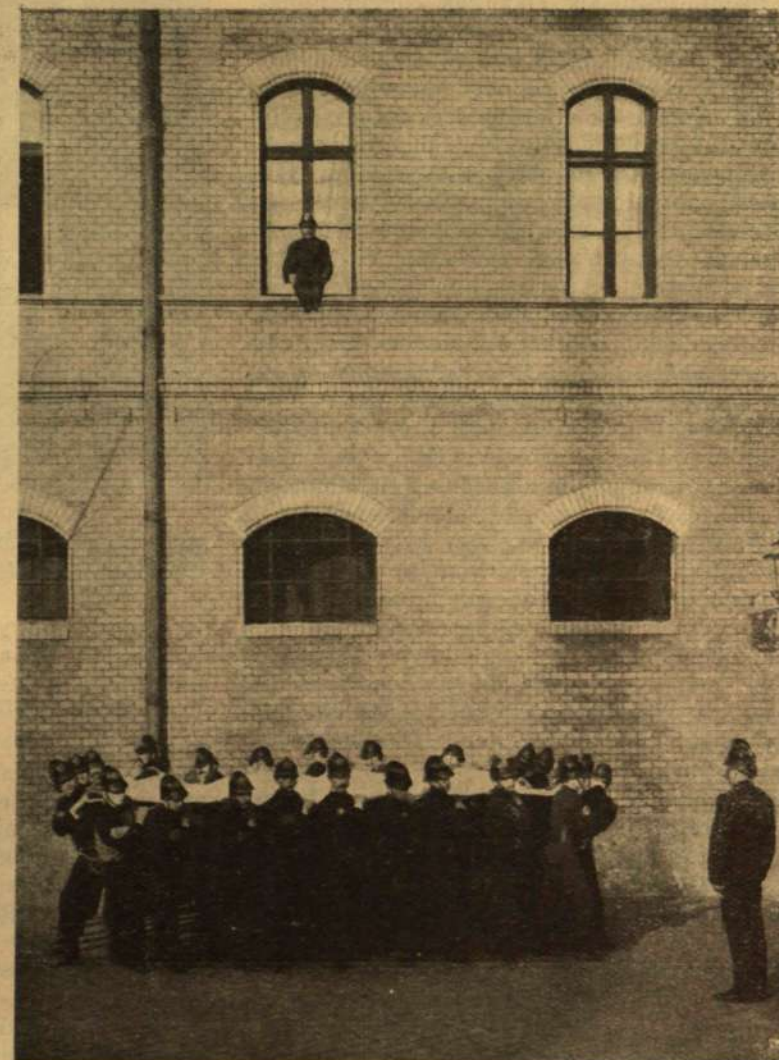
iszonyatos tűzvész, mely vagyonban és emberéletben óriási kárt tett. A veszedelmet fokozta a városban akkor óriási mennyiségben felhalmozott tüzi- és épületfa-készlet. A veszély elmúltával — okulva a tapasztaltakon — első dolga volt a tanácsnak kimondani, hogy többé, elkobzás terhe alatt, senkinek sem enged a városban több fát tartani, mint a mennyi házi céljaira, vagy kereskedése érdekében mulhatlanul szükséges.

De egyéb tekintetben is fontos fordulatot jelentett ez a tüzi katasztrófa a hazai tüztöltő-ügy történetében. Mária Terézia királynő ugyanis, értesülvén a várost lesújtó szerencsétlenségről, leiratot intézett a nemes tanácshoz, melyben egy tűzkár-alap létesítését rendelte el részben a kárvallottak segélyezésére, részben pedig oltási eszközök beszerzésére. Mondhatni, ez a rendelet lett nálunk a tüztöltési ügy rendszeres fejlesztésének kiinduló pontja.

Az oltási alapra, illetőleg a tüztöltő-szerek beszerzésére külön adókat és illetékeket rótt ki aztán a város. Így például mindenki, a ki a

A MENTŐZSÁK ALKALMAZÁSA.

UGRÁS A MENTŐPONTYVÁBA.

Tüztöltő-felszerelések és gőzszivattyúk.

A BUDAPESTEN RENDEZETT NEMZETKÖZI TÜZTÖLTŐ-KIÁLLÍTÁSBÓL. — Jelfy Gyula fényképe.

Így különösen érdekes és körülményes megállapítását találjuk a tűz körüli teendőknél s a tűz elleni elővigyázatnak Kör-mőczbánya városának egy 1699-beli szabályrendeletében. Három fizetett ember teljesített itt éjjel-nappal felváltva toronyőri szolgálatot, kiknek szigorú feladatává tétetett minden órát kikiáltással jelezni, minden óranegyedben a tornyot körüljárni, a város mind a négy tája felé kiáltani s ha valami tűzveszedelmet vennének észre, a harangot rögtön félrevern, nappali veszedelem esetén a vörös zászlót, éjjel az égő lámpást kikutatni. Viszont a polgárságnak meghagyott, hogy mindenki minden időben padlásán nyáron át egy hordó vizet s legalább két kannát és létrát tartson. A kőműveseknek, ácsoknak, kovácsoknak jutott a feladat, tűzjelzés esetében baltákkal, csákányokkal az égés helyére sietni, a veszedelemben forgó épületrészeket lerombolni. A vízfordás a bognárok, szabók, kötélverők és szűcsök kötelessége volt, a létrák vitele a lakatosoké, kőműveseké, vargáké és «csizmár»-oké (csizmadia) és így tovább. Szentgyörgyön viszont a «becsületes varga-czéh» volt a város által már 1771-ben beszerzett négy nagy tüzi fecskendőnek a veszedelem színhelyére való vontatásával megbízva, ők töltötték a tömlőket is, míg a tizenkét kis kézi fecskendőt az asztalosok és esztergályosok kezelték.

A XVII. század közepe után magával hozta nálunk is, legalább a városokban, a szalma-

TÜZTÖLTŐK GYAKORLATAI.

város polgárai közé akarta magát fölvetetni, tartozott ezért a mondott alapra fizetni, ha idegen volt, 21 frtot, ha pedig odavaló, hét frtot, vagy egy locsoló edényt és egy körmezi aranyat. Azonkívül minden telek adásvételénél is egy-egy forint után egy fél denár, osztott birtoknál pedig száz forint után ötven denár járt a megjelölt célra. Végre minden haldoklónak is kötelességévé tették, hogy végrendeletében tetszés szerinti összeggel emlékezzék meg a tűzkasszáról.

Nemsokára aztán kiadott az első császári és királyi tűzszabályzat, a mely végre igazán helyes alapokra fektette az emberiség nagy veszedelme, a tűz elleni védekezést. De a technika mily fejlődésére volt még azután is szükség, hogy azt a bámulatos tökéletességű rendszert megteremtse, melynek képe előttünk áll a tűzoltás mai szervezetében!

TÜZOLTÓ-KONGRESSZUS.

Azok között a nagyobb nemzetközi kongresszusok között, melyek színhelyül újabb időben mind gyakrabban választják Budapestet, különös figyelmet érdemel a most fővárosunkban ülésező nemzetközi tűzoltó kongresszus. Nemcsak az teszi fontossá, hogy a külföldi tűzoltók ez alkalommal megismerhetik egyrészt a magyar fővárost, másrészt a magyar tűzoltó-ügy fejlettségét, hanem az is, hogy a mi közönségünk figyelmét is ráfordítja a tűzoltásnak egykor nagy tűzzel-lánggal megkezdett, de azóta meglehetősen elhanyagolt ügyére s áttörheti a közönynek azt a kódot, a mely a tűzoltó-ügy terén munkálkodó lelkes férfiak tevékenységének sikerét annyira megnehezíti, sok tekintetben meg is bénítja.

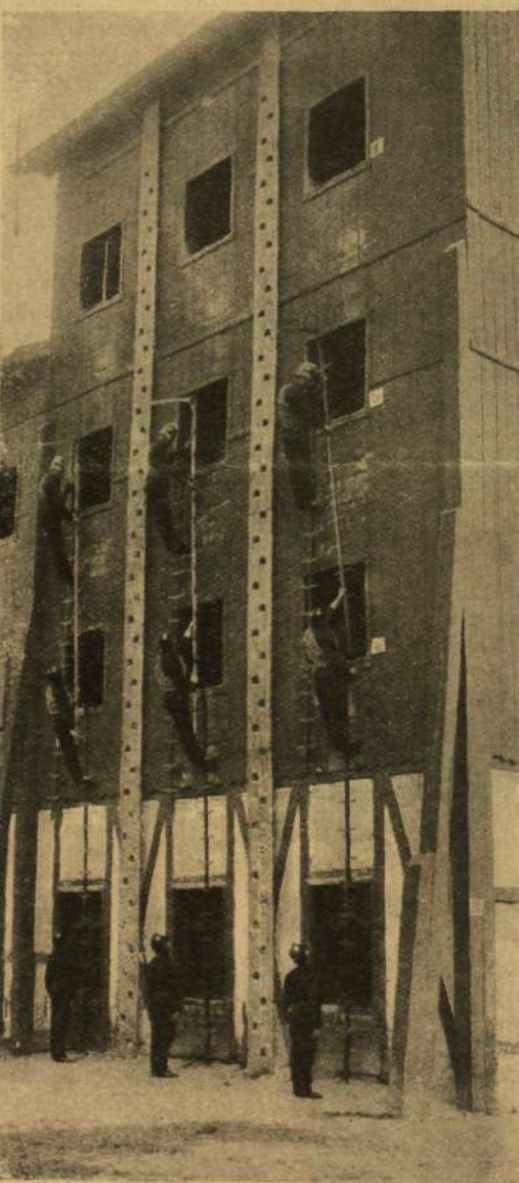
A magyar tűzoltó-ügy országos szervezése a hatvanas évekbe nyúlik vissza. Azelőtt egy-kétféle rendület a tűzrendészet ügyében, néhány gyári tűzoltó-csapat volt minden, a mi hazánkban a tűzoltó-ügy terén történt. A hatvanas években gróf Széchenyi Ödön indított lelkes mozgalmat a tűzrendészet érdekében. Szóval és írásban hirdette az eszmét s felhívta az ország városait, hogy tűzoltóságokat alakítsanak. Az akkori nehéz politikai viszonyok között a mozgalom csak nehezen vehetett erősebb lendületet, a hetvenes évek hazafias föllendülése azonban végre meghozta az eredményt e téren is. Önkéntes tűzoltó-testületek alakultak először Budapesten, majd Pozsonyban és Sopronban s csakhamar ezután az ország más városaiban is úgy, hogy 1871-ben már meg lehetett alakítani a tűzoltó-egyesületek országos szövetségét, mely ma is legfőbb előmozdítója az ügynek. A kormány is segítségére sietett a társadalmi úton kezdett mozgalomnak az 1888-iki nevezetes rendelettel, mely míg egyrészt intézkedett a megelőző tűzrendészet (építkezés, vízszervezés, tűzoltói felszerelés, tűzvizsgálatok stb.) ügyében, másrészt kimondta, hogy minden község, mely legalább 50 házból áll, köteles tűzoltóságot szervezni s hogy a tűzoltó, ha szolgálatban van, hatósági közegnek tekintendő.

Ezek az alapokon nyugszik ma is a magyar tűzoltó-ügy egész szervezete. Bár a fejlődést lépten-nyomon gátolta a közöny, a tudatlanság, a nehézség, ma már bizvást elmondhatjuk, hogy a magyar tűzoltóság úgy kiképzés, mint felszerelés dolgában oly színvonalra emelkedett, hogy nem kell szégyenkeznie a mostani nemzetközi kongresszusra egybesereglett külföldi szakemberek előtt.

Ma már országszerte 541,007 azoknak a száma, a kik többé-kevésbé alapos képzettséget nyertek a tűzoltás terén. E kétségek nélkül nagy létszámból a legtöbb (452,613) a kötelezett tűzoltókra esik, vagyis azokra a falusi emberekre, a kiket az 1888-iki kormányrendelet kötelez arra, hogy 20—42 éves korukig tűzoltói szolgálatot tegyenek s ebben gyakorolják magukat. Erről gondoskodni, valamint kellő tűzoltó-szereket tartani készletben, a községi hatóságok feladata s főleg az ő buzgalmon múlik, hogy a rendelt jószándékú intézkedése ne maradjon irott malasz s a kötelezett tűzoltók csakugyan gyakorolják is magukat a tűzoltáshoz. Ezenél sokkal hathatósabb munkát fejtenek ki a tűzoltó-egyesületek, a melyek száma az országban 2020. Ezek közt különösen nagyobb városokban akad akárhány,

A tűzoltó kötélén fölhúzzák a ház falára.

A tűzoltó fölmászás közben mind magasabbra akasztja be a kámpós létrát.

TÜZOLTÓK GYAKORLATAI.

a mely igazán minden tekintetben kitűnően van szervezve s ellátva a feladatai teljesítéséhez szükséges minden eszközzel. Ezenkívül hivatásos tűzoltók hazánk kilenc városában vannak; ezek természetesen legelső helyen állnak úgy szervezés, mint felszerelés tekintetében; más városok az önkéntes tűzoltó-egyesületek kebelében tartanak megfelelő számú fizetéses állandó őrséget, a mely főleg a terhes s egész embert kívánó őrszolgálatot teljesíti, kiegészítve ezzel az ügy iránti szeretetből működő önkéntes tűzoltók munkásságát. Szűkebb körben jó szolgálatot tesznek a gyári tűzoltóságok is, melyek az oltást különösen az illető gyárakban előforduló tüzeseteknél, vannak

hivatva végezni, de más helyütt kitört tűzveszedelmekben is számtalanszor dolgoznak elismerésre méltó buzgalommal önfeláldozással.

Különösen megérdemlik az általános elismerést az önkéntes tűzoltóságok, melyeknek tagjai különböző élethivatásuk mellett teljes önzetlenséggel, kizárólag közérdekből végzik nehéz és veszedelmes szolgálatukat, a kellő ismeretek elsajátítására szükséges gyakorlatokat s veszedelem esetén az oltás munkáját. Egyik-másik önkéntes tűzoltó-egyesület valóban tiszteletreméltó, példás tanúságot nyújtja a lelkes és önzetlen munkásságnak.

Az ország tűzoltó-egyesületei egységes szervezetben egyesülnek az országos tűzoltó-szövetségben, melyet még 1871-ben alapított gróf Széchenyi Ödön, a török tűzoltóságnak jelenlegi főparancsnoka s a magyar tűzoltóságnak megteremtője. Vele együtt első sorban illeti meg az elismerés koszorúja József főherceget, a tűzoltó-szövetség védnökét, kinek a tűzoltó-ügy iránti lelkes szeretete általában ismeretes s a kinek ez intézmény mai fejlettsége sok tekintetben köszönhető. Az országos szövetségnek tagjai közt jelenleg 1325 tűzoltóság foglal helyet, lehetővé téve, hogy kifejtse azt az áldásos munkásságot, melyre hivatva van.

E szövetség munkálkodik azon, hogy az egész magyar tűzoltóságot egy szervezetben egyesítse s így munkájukat megkönnyítse és hatásosabbá tegye. Ezért számos üdvös intézkedést hozott be az egységes szervezés, felszerelés érdekében, irodalmilag is miveli szakfolyóirat kiadásával az ügyet, szolgálati, gyakorlati s egyéb szabályzatokat alkotott, tanszergyűjteményt állított össze. Hogy mennél számosabban nyerjenek kiképzést a modern tűzoltásban, évenként országos tűzoltótisztai tanfolyamokat rendez, melyekben eddigél már 414 tűzoltótisztet képezett ki s ezenkívül a községi jegyzői tanfolyamok és a tanítóképző intézetek tanulóit is oktatja a tűzoltásban, jutalmakat tűz ki magukat kitüntetett tűzoltók számára, segélypénztárt tart fenn azok segélyezésére, a kik munkájuk közben szerencsétlenül jártak, szóval minden eszközzel igyekszik a céljával kitűzött ügyet előmozdítani. Ez érdekből s a magyar tűzoltók közti bajtársi jó viszony ápolására eddigél tizenöt városban tartott országos nagygyűléseket.

A nagy munka mellett, melyet a szövetség idehaza végez, összeköttetést keres és tart fenn a külföldi tűzoltókkal is, mint az 1900-ban alakult nemzetközi szövetség tagja. Részt is vett a nemzetközi kongresszusokban, melyek közül az első alkalmával tartott versenygyakorlaton a budapesti önkéntes tűzoltó testület díjat is nyert. A magyar szövetség tagjai nemcsak rokonszenves fogadtatásra találtak mindig, hanem elnökük, gróf Széchenyi Viktor, a nemzetközi tanács alelnöke, s többen a magyar tűzoltók közül alapító és levelező tagjai. A tavaly Londonban tartott nemzetközi kongresszuson határozták el, hogy legközelebb, az idei nyáron Budapesten gyűljenek össze Európa tűzoltói.

A kongresszus előkészítésén serényen munkálkodott a magyar szövetség; sikerét nagyban előmozdította az, hogy védnökségét József főherceg vállalta el, költségeihez pedig az állam s a főváros is nagy összeggel járult hozzá. Hogy a siker még teljesebb legyen, nemzetközi tűzrendészeti kiállítást rendeztek a városligeti iparsarnokban.

Ez a kiállítás minden tekintetben igen érdekes, nemcsak a szakemberekre, hanem a laikusokra nézve is. Kiterjeszkedik nemcsak a tulajdonképeni tűzoltásra, hanem azokra a készülékekre, berendezésekre és intézkedésekre is, melyek ehhez szükségesek. Terjedelmre is jelentékeny, az óriási iparsarnoknak nagy részét egészen elfoglalja. Bal szárnyában középen, zöldelő bokrok között áll József főherceg mellszobra, mögötte a magyar tűzoltóság lelkes úttörőjének, gróf Széchenyi Ödönnek, atyjának, gróf Széchenyi Istvánnak s az országos szövetség jelenlegi elnökének gróf Széchenyi Viktornak mellszobrai állanak, jelezve azt a sok és nagy érdemet, melyet a Széchenyi-család e fontos közügy érdekében szerzett. E mellszobrok mögött a falon egy érdekes allegorikus dombormű áll: egy tűzoltó, a mint a lángok közül megment egy nőt. Mind e szobrok Holló Barnabás szobrászművésznök sikerült művei.

Ugyane teremben tanulságos összeállításban

A GYERMEK-OTTHON TELEP LÁTKÉPE.

A VILÁG LEGNAGYOBB GYERMEK-OTTHONA BARKINGSIDE-BEN, ANGLIÁBAN.

A FŐZŐ-ISKOLA.

látható a tűzoltó-fecskeknél terén elért haladás: a régi, kezdetleges, nehézkes kezelési gépek mellett a mai pompás, könnyen kezelhető fecskendők. A falakat részint kisebb tűzoltó-felszerelések és készülékek, részint érdekes képek borítják. Ezek között különös figyelmet keltenek a pozsonyi tűzoltóság gyakorlatairól fölvetett fényképek, valamint az országos tűzoltó-szövetség által alkotott gyakorlati szabályzat fényképekben, melyek sorozatokban mutatják be az egyes tűzoltó eszközök kezelését, attól a perctől fogva, a mint a tűzoltók körülük sorakoznak, egész addig, a míg teljes működésbe jutottak. Szinte meglevenedve látjuk a szivattyúk működését, a különböző létrák, mentő-készülékek stb. alkalmazását.

A kiállítás balszárnyában nagy gazdagsággal látni különböző tűzoltó- s a tűz kitérését megelőző szereket, új találmányokat. Hatalmas kézi, gőz és benzines fecskendőket, tolérlétrákat, melyeket akármily magas ház tetejéig ki lehet nyújtani, mindenféle elmes szerkezetű szivattyúkat, melyek különösen falon nagyon szükségesek, a hol a kutakból nem oly könnyű a vizet kiszivattyúzni, mint a nagyvárosi vízvezetékéből, — mindenféle vastagságú tömlők, csapok, ezután mentőeszközök, sisakok, bőrálcok, melyekkel a tűzoltó a legsűrűbb füstbe is bemehet, mert oxigén-fejlesztő készüléket visz magával, a mely lehetővé teszi a lélegzést, különböző tűzálló szerek, vízhatlan ponyvák, vedrek, villamos tűzjelző készülékek, stb. El sem lehet sorolni, mi minden van itt szép rendben összegyűjtve, gazdag tanulságul a szakembernek, érdekes látványul a laikusnak. Külön fülkében van az országos tűzoltó szövetség kiállítása, tanszergyűjteménye, mindenféle a tűzoltási ismeretek elsajátítására szolgáló szerekek és eszközökkel. A magyar emberre örvendetes hatást tesz az, hogy a kiállításon látható tárgyak nagyobb része, köztük nem egy igazán jeles készülék és gép, magyar gyárakból került ki, tanbizonyosságunk annak, hogy a magyar ipar e téren is szépen fejlődik.

A magyar tűzoltóság büszke lehet eddigi sikereire. Külföldi bajtársai előtt már eddig is sok becsületet szerzett a magyar névnek s ezt a mostani nemzetközi kongresszus csak gyarapíthatja. S ha meggondoljuk, mennyi vagyon és hány emberéletet mentettek meg már eddig is a tűzoltók országos szervezete, hány szerencsétlenség pusztítását akadályozták meg, csak azt ki-vánhatjuk, hogy mentől erőteljesebb támogatásban részesüljenek a társadalom részéről.

A VILÁG LEGNAGYOBB GYERMEK-OTTHONA.

London, július végén.

Július 16-án egy különösen kedves ünnepély szemtanúi voltunk, a mely tanulságosan mutatta, mily nagy arányokban gyakorolja az angol társadalom a jótékonyt.

Pár állomásnyi távolságban Londontól keletre, Essexben, Barkingside nevű faluban van egy úgynevezett «garden city», egy gyönyörű

falu alakjában épült gyermek-menhely, a hol minden árva és elhagyott gyermek igazi otthonát talál. A mint a kis faluba belépünk: jobbról egy szép nagy templom, balról a felügyelő gyönyörű kis lakása van, mint azt képünk mutatja; köröskörül, körbe építve apró villa-szerű házak, mind kedves kis kerttel a háttérben. A falu közepén nagy játszó tér van, a hol az ünnepély megtartására egy nagy óriási sátor és több kisebb volt felhúzza.

Minden egyes cottageban egy család lakik, egy úgynevezett «anya» felügyelete alatt, a kinek gondjaira 16—24 különböző korú gyermek van bízva csecsemőtől kezdve nagy lányokig, a kik egymást gondozzák. Bent voltunk néhány házacskaiban és úgy láttuk, hogy igazi családi ragaszkodással viseltetnek egymás iránt. A mint belépünk, épen egy lány, a ki már pár éve elhagyta a telepet s mint cseléd szolgál, örömmel mutogatta «otthon» s nekünk is egy szép tokban ezüst óráját, a melyet a jó cselédnek számára kitűzött negyedik díjúl kapott volt, s a fogadott anyja se látszott kevesebb örömet érezni, mintha saját gyermeke kapta volna a kitüntetést. Más helyen szintén egy másik, szolgálatban levő leány mutogattott 15 szillingről — 18 korona — szóló utalványt, melyet egy londoni özégéln bemutatva, megfelelő értékű tárgyat választhat magának; ez a második díj volt, azért kapta, mert 12 hónapnál tovább szolgált egy helyen, a hol megdícsérték. E leány — mint ő jmonda, most is két kisebb nővére nevelkedik e home-ban; mindhármán egész árvák. Úgyes jól képzett cselédeket szolgáltat a home, csak a mi fogalmaink szerint nagyon is «Ladylike»-ok.

A hogy a cottage aajtán belépünk: balról van a házimama kellemes kis szobája, a hol a csinos berendezésből még a zongora se hiányzik; ennek a hátsó részében a kert felé jó tágas ebédlő, jobbra elől a játszó szoba, a háttérben szépen berendezett konyha; az emeleten háló szobák és a fürdő. Minden példásan tisztá; a kis folyosó vagy hall, a mely a kis házat két felé osztja, hátul a kertbe vezet, melyet szintén a gyermekek tartanak jó rendben.

Van a falunak mindenféle, varró, mosó, főző stb. iskolája, a hol ezekből a teljesen elhagyott gyermekekből hajlamukhoz képest, hasznos embereket nevelnek; van a falunak kórháza, s különösen a tüdőbetegnek részére épült félig nyitott szép kis sanatóriuma, a melyet most nyitottak meg.

Az ünnepély, a mely július 16-án folyt le, a telep alapításának 38-ik évfordulója volt. Alapítója dr. Barnardo londoni orvos, a kit tisztán emberszeretete ösztönözt, hogy gyűjtés útján ezt a nagyszerű intézményt létrehozza, hol most 7500 gyermek talál barátságos otthont és hasznos kiképzést.

Az angol király nővére, Battenberg Henrik kir. herceg neje, kíséretével, Lord Brassey az egyesület elnöke és neje, dr. Barnardo stb. jelen voltak. A hercegnő díjakat osztott ki, a telep lakói és volt lakói közt; aztán az ujjonnan most épült tüdőbeteg sanatóriumát s a kilencz új cottaget nyitotta meg egy neki szép

kazettában átnyújtott arany kulccsal. Szép volt nézni a sok gyermek felvonulását, a kiket a kanadai telepre fognak kiküldeni, kis szürke sapkával fejükön, kezökben uti táská, jelöl a nagy útnak mely előttük áll. Dr. Barnardo Kanadában is létesített ily home-ot, a mely az emberbaráti cél mellett Canada benépesítését is előmozdítja.

Érdekes az is, hogy az egyesület céljaira soha gyűjtéssel vagy adakozással nem zaklatnak senkit, minden kis és nagy adomány önként, magától jön. Most az ünnepély alkalmából nyomtatott programmon rajta állt, hogy a kir. hercegné minden kegyes adományt szívesen elfogad, de csak öt font sterlingtől feljebb (120 korona a mi pénzünk szerint). Sok ember felállt az ünnepély közönségéből s átnyújtották az egyesület céljaira öt fontjukat.

A kis házak nagyobb részét egy-egy alapító építette, a bejárat felett áll az emléktábla, az a név, a melyre az alapítvány tételét; ez a háznak a neve is.

Ha meggondoljuk, hogy semmiből 38 év alatt ilyen népes kis faluk keletkeztek, nem csak itt, de több más helyen is, dr. Barnardo nevét nem lehet elég nagy tisztelettel említeni. Ő maga bár körülbelül 60 éves, még fiatalos, mozgékony, tevékeny ember, a legkisebbig mindenre kiterjed a figyelme s a sok felügyelő mellett a fő felügyeletet gyakorolja, az évi számadásokat felülvizsgálja, mint az általa alapított társaság igazgatója. A telepek évente körülbelül öt millió korona óriási összeget emésztnek fel, mert megjegyzendő az is, hogy itt kórházi, orvosi célokra több fogy el, mint rendszeren ilyen helyeken szokott, ezek közt nagyrészt az utca sörpédékéből összeszedett gyermekek közt nagyobb arányú a megbetegedés. A gyermekek felvételkor különös gondot fordítanak arra, hogy hol milyen körülmények közt találtak, vagy hozták. Többnyire egész árvák, bevesznek olyat is, a kinek csak anyja él, s gyermekét eltartani nem képes, de ha egyszer a gyermeket beadt, többé vissza nem kapja, csakis három havonként egyszer nézheti meg.

Ezt a kis falut nem úgy kell ám képelnünk, mint egy magyar falut, — mindenütt fa, virág, felütözőld, a térségeken úgy áolt pázsit, mintha zöld bársony lenne leterítve, az utak olyanok, mint bármely nagyvárosi parkban, térségeken kis tó, szökőkút, padok mindenféle, boldogság lenne itt sok szegény család gyermekének az élete!

Az ember meghatva távozik a jótékonytárgyaknak ily nagyszerű tanyájáról és felsóhajt, hogy lesz-e ehez csak némileg is hasonló valaha a mi szegény hazánkban.

György Endréné.

A VILÁGNYELV.

A mai német nyelvtudósok egyik legkiválóbbika, Kleinpaul Rudolf érdekes cikket írt egy német folyóiratba a világnyelvről. Aból indul ki, hogy a különböző nemzetek közötti manapság óriási növekedett forgalom mellett csodálni kell, hogy a mivel emberiség még nem

TÚZOLTÓK MEGÉRKEZÉSE A GYAKORLÓTÉRRE.

állapodott meg, sem a mindenütt egyaránt érvényes, nemzetközileg egységes pénz, sem az egységes, nemzetközi forgalomra alkalmas nyelv dolgaiban.

A világnyelv kérdésének megoldása manapság, bármennyire szükség volna rá, a volapük s más hasonló nyelvek kudarcza után, végtelen messzeségbe van visszazoritva. Az efféle «világnyelvek», a milyent nem egyet találtak ki, annyira nem világnyelvek, hogy a ki megtanulja is azokat, nincs a kivel beszélgesen volapükül vagy esperantóul. A sikertelenség azonban nem ijeszti el a világnyelvek kitalálót, akárcsak azokat, a kik a röpkülő gépen török a fejüket, — minduntalan új meg új világnyelvnek halljuk a hírt, a mi bizonyára annak a jele, hogy valamiféle világnyelv csakugyan a kor kívánalmái közé tartozik.

Miért nem sikerültek még sem az eddigi kísérletek? Azért — feleli a német tudós — mert egyik se volt több játéknál. Mindegyik ilyen «világnyelv» mondvasínált dolog; nincs semmiféle természetes alapja, a milyennel bir minden életképes nemzetközi intézmény, például a méter-rendszer. Ha valamire való dolgot akarunk létrehozni, mindig kell, hogy legyen valami természetes, biztos alapja. A ki tehát világnyelvet akar szerkeszteni, ne tegyen úgy, mint Schleyer János Márton, a lizeltetett derék plébános, a ki egész önkényesen össze az angol, latin és német nyelvek elemeiből a volapüköt, vagy a hogy egyes filozofusok tették, a kik a mássalhangzók és magánhangzók gépies kombinálásából csinálták a szavakat. Miért induljon a világ egy tudós szeszélye, vagy éppen agyréme után?

A főhiba az, hogy ezek az urak minden áron ki akarnak valamit találni s még hozzá a grammatikán kezdik, a melylyel pedig ráérnének. Szókrat van elsősorban szükség, mikor egy nyelv teremtéséről van szó, ha a szók megvannak, a deklinálás és konjugálás majd megjő magától. A szókat pedig ne gyártsa maga az ember, ne is válogassa össze vaktában mindenféle nyelvekből, hanem válassza ki azokat, a melyek minden nagy nemzet nyelvében ismeretesek vagy legalább is hasonló hangzásúak. Tekintve, hogy a művelt emberiség túlnyomó többsége az indogermán nyelvcsohadhoz tartozik, meglehetősen sok az olyan szó, mely hasonló hangzású minden indogermán nyelvben, így pl. a legtöbb testrész neve. Vannak aztán egyes idegen szavak, melyeket csaknem minden nép használ és ismer, mint például az arab eredetű *kávé*. A tulajdonnevek, országok, városok, népek nevei is ilyenek. Többé-kevésbé hasonló vagy azonos az indulatszók nagy része is, az emberek egyformán fejeznek ki bizonyos érzéseket és indulatokat az egész világon, mint a hogy egyformán nevetnek és sírnak. Számos állat a hangjáról van elnevezve s így a neve mindenütt hasonló, mint pl. *kakadú* és *kakuk*.

Szóval a világnyelv kérdése félig-meddig már

meg van oldva magától, természetes úton, megoldották maguk a népek; már most is egész tekintélyes nagyságú világ-szótárt lehetne összeállítani a használatban levő nemzetközi szók-ból. Egy vendéglői borlapot például, bármilyen nyelven van írva, megért minden néven nevezendő bor-ismerő.

Hogy azonban ezekből a meglevő elemekből lesz-e valaha s milyen lesz az annak rendje és módja szerint való, általános használatba kerülő világnyelv, azt a német tudós ép oly kevéssé tudja, mint bármely más közönséges halandó.

HŐSÉG ÉS EGÉSZSÉG.

Az igen nagy hőségnek ép úgy mint a hidegnek megvan a maga kedvezőtlen hatása a közegészségre. A nagy meleg rendkívül ártalmas azoknak, a kik könnyelműen kiteszik magukat a legnagyobb meleg óráiban a nap sugarainak, még inkább azoknak, a kik nagyon is szeretik az alkoholt, a mely fokozza a szervezetben a belső hő fejlődését; hasonlóképp ártalmas azoknak a szerencsétleneknek is, a kiket foglalkozásuk rossz levegővel telt zárt helyiségekben tart fogva.

Tehát nagy melegben az egészség fentartására főfontosságú dolgok: kerülni a napsugárban való járást, kerülni az alkoholt s kellően szellőztetni a zárt helyiségeket. De még két más rendszabály is igen hasznos. Először is kevesebb húst kell enni. Meleg időben a szer-

vezetnek kevesebb szüksége van az oly tápszerrekre, melyek sok meleget fejlesztenek benne. Ezért hideg időben jobban is esik a zsíros hús és egyéb étel, mint a nyári hőségben. Különösen kerülni kell a sok hús-évést a közvényben vagy csúszban szenvedőknek, az ettől beálló erős izzadásban nehezebben tudja szervezetük kiválasztani a szövetekből a bennük összegyűlt ártalmas anyagokat. Ellenkezőleg nyáron gyümölcsöt és zöldséget kell enni.

Másik szabály ez: nyári melegben az ember többet szomjazik s így többet is iszik. Az ivás maga nem árt, sőt jót is tesz, mert lehetővé teszi a kellő izzadást, a nélkül, hogy a szervezettől vonatnának el a szükséges nedvek. Csak, hogy a hibát abban szokták az emberek elkövetni, hogy hideg italokat isznak, holott ennél többet iszik az ember a hideg italból, annál többet kíván belőle. Az enyhülés, a mit ez által nyer, csak pillanatnyi, a hideg ital nem hűti le az embert. Ellenkezőleg meleg italt kell inni, még pedig mennél melegebbet, mert akkor megvan a kellő kipárolgás, mely biztosítja a test fölfrissülését. Legjobb hűsítő ital — a melytől azonban a legtöbb ember tartózkodik meleg időben — a biciklizisták és hegymászók, valamint egyéb sport-üzök azonban ismerik hasznát.

EGYVELEG.

* Az egyiptomi khedive, ki Angliától évenként harmadfél millió korona járadékot kap, a szeri csatorna részvényeinek eladásakor óriási vagyont szerzett. *Abbas Hilmi* nagyon takarékos, csak egy nővel él, háremet sem tart, szeszest italt nem iszik és nem dohányzik. Reggelenként pontosan hat óra-kor kel, és hat nyelven tud beszélni.

* Az angol tűzérési parancsnokság által meg-ejtett kísérletekből kitűnt, hogy puska-, revolver- és pisztolygolyók három hüvelyk vastag nemez-papírost nem bírnak átfúrni, míg öt hüvelykes deszkán könnyen áthatolnak. Gondolkoznak is már rajta, hogy a katonákat lemez papírból készült mellvértel kellene ellátni.

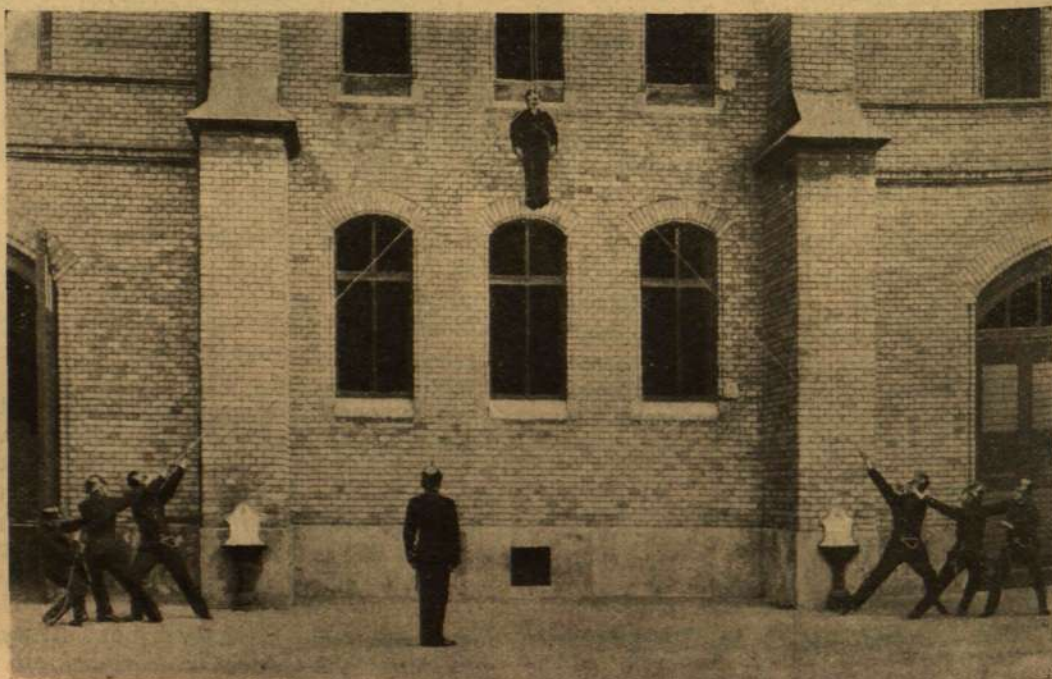
* Japán hírlapirodalom. A hírlapirodalom sehol sem emelkedett oly gyorsan, mint Japánban. Az első napilap Tokióban 1872 elején jelent meg, 1890-ben már 716 különféle hírlap volt, melyek összesen két millió példányban jelennek meg.

* Belgiumban az idén a sorozás alá került 60,000 védőköteles közül nem kevesebb, mint 6000-en pénzzel váltották meg magukat a katonai szolgálattól.

* A földi eper érésekor Swanwick vidékéről naponta öt külön vonat egyenként 43 ezer kosár epert szállít Londonba. Az eperidény június elejétől július végéig tart. Az eperszállító vasuti kocsi e cözla különösen be vannak rendezve.

* A mesterséges lábak és kezek Egyiptomban már 700 évvel Krisztus születése előtt használatban voltak. Azok a papok készítették, kik azon időben orvosi teendőket végeztek.

* Egy előkelő berlini étteremben kizárólag ló-husból készült sülteket és egyéb ételeket szolgáltatnak; a jobb módú közönséget ily úton akarják a ló-hus fogyasztására szoktatni.

LEERESKEDÉS KÖTELEN.

TÚZOLTÓKGYAKORLATAI

ROOSEVELT TIVADAR, AZ ÉJTSZAK-AMERIKAI EGYESÜLT-ÁLLAMOK ELNÖKE.

LÁTOGATÁS AZ EGYESÜLT-ÁLLAMOK ELNÖKÉNÉL.

Washington, 1904. augusztus 1.

Washingtonban járnai és az Egyesült-Államok elnökét nem látni, legalább is akkora mulasztás, mint Rómában járnai és nem látni a pápát. Ezért őszinte örömmel fogadtam a new-yorki magyar republikánus-párti egyesület elnökének, *Braun Márkus* honfitársunknak szíves ajánlatát, hogy a st.-louis-i kiállításra tett utazásom alkalmával Washingtonban több napig időzni szándékozván, ő ajánló levelet ad *Roosevelt* Tivadar elnök titkárához, a ki aztán majd ki fogja eszközölni, hogy az elnöknel tisztelgő látogatást tehessek. E levéllel folyó évi augusztus 1-én délelőtt 1/2 10 órakor jelentkeztem az Egyesült-Államok elnökének palotájában, a híres *Fehér Házb*ban, s az elnök titkára azonnal értesemre adta, hogy az elnök déli 12 órakor magánkihallgatáson fog fogadni.

Pont déli 12 órakor az elnök megjelent egyszerű, minden pompa nélküli fogadó szobájában s mivel én már ott voltam, egyenest hozzám jött s barátságos kezsorítással megköszöntött: «Értesültem arról, hogy ön megys a st.-louis-i kiállítás tanügyi osztályát s ez ország közoktatásügyét tanulmányozni jött ide. Nagyon örülök ennek s azt hiszem, ön az első európai eből a fajtából, mert még nem találkoztam olyan európaival, ki érdemesnek találta volna iskoláinkat tanulmányozni, pedig — mi legalább azt hisszük — jó iskolarendszerünk van.»

S ekkor olyan társalgás fejlődött ki köztem és *Roosevelt* elnök között, a melyet, azt hiszem, kár lenne meg nem örökíteni.

— Igen, elnök úr — mondtam, — én is azt hiszem, hogy az amerikai iskolaügy jó és sok tekintetben utánzásra méltó. Különösen tanulságos pedig reánk magyarokra, kik csak nemrég nyertük vissza önállóságunkat annyira, hogy a korral fejlődhesünk s haladhassunk.

— Az ön nemzete — vágott szavamba *Roosevelt* elnök — csodálatraméltó, eredeti, östulajdonságokkal bíró nemzet. Részemről legalább Európa egyetlen nemzetét sem csodálom s szeretem annyira, mint a magyar nemzetet.

Itt aztán kitört belőle a historikus, mert *Roosevelt* elnök tudvalevőleg nemcsak mint kiváló politikus, hanem mint jeles történet-tudós is nevezetes s valóban szenvedélyes élénkséggel fejtegette előttem Magyarország történeti múltját s hivatását a jövőben.

— A magyarok nem az árja fajból származnak — folytatta tovább — s mégis fölvettek az európai civilizációt annyira, hogy ma már a vezető népek közé tartoznak. Igazán bámulatos nép a történelemben.

— Hiszen mi törekszünk a civilizációt el-sajátítani, de vezetőik még aligha vagyunk, — mondtam szerényen.

— De igen, igen — vágott az elnök élénken a szavamba. — Én ismerem a magyarok történetét. Ismerem küzdelmeiket a múltban, s bámulum, hogy jelenleg is többféle nagyszámú idegen nyelvű s különféle vallású népekkel úgy tudnak bálni, hogy azok mégis valamennyien egy nemzet tagjainak érzézik magukat. E tekintetben a magyar nemzet már régóta példa gyanánt szolgált a világnak s mi amerikaiak is tanulhatunk tőlük, mert nekünk is a magyarokéhoz hasonló feladattal kell küzdenünk, hogy a világ minden részéből ide vándorolt népeket egy nemzeté olvaszszuk össze.

Rendkívüli szívességgel s elmés, a dolgok mélyére ható kritikával beszélt még egy ideig az elnök hazánkról s midőn meleg kezsorítás-sal elbocsátani készült, bátorkodtam azt a kérésint intézni hozzá, hogy ha valaha Európába jön, ne feledje el meglátogatni Magyarországot se, a hol bizonyára sok rokonszenvenvel fog találkozni.

— Legyen meggyőződve, — monda — hogy élénk vágyam Magyarországot láthatni s ha egyszer Európába megyek, nem is fogom azt elmulasztani.

Ekkor távoztam az elnöktől, azzal a benyomással, hogy *Roosevelt* elnökben nagyesszű, nagy képzettségű s rendkívül barátságos, valóban demokrata szellemű államférfi volt szerencsém megismerkedhetni, a ki egyúttal hazánknak meleg barátja s jóakarója, s ki ezért megérdemli minden magyarnak tisztelétét. Részemről látogatásomat *Roosevelt* elnöknel mindenkor életem legbecsesebb emlékei közé fogom sorozni.

A fogadtatás az elnöknel nem jár semmi különös szertartással és semmiben sem különbözik attól, mint hogya bármiféle úriembernel teszünk egyszerű látogatást, a mi a hivatalos szertartásokat s pompát kedvelő európai látogatóknál gyakran visszatetszést is szokott szülni, de az egyszerű, demokrata erkölcsöket szerető emberben annál nagyobb tiszteletet s bámulatot kelt.

Krécsy Béla.

NEW-YORK.

New-York, 1904. július.

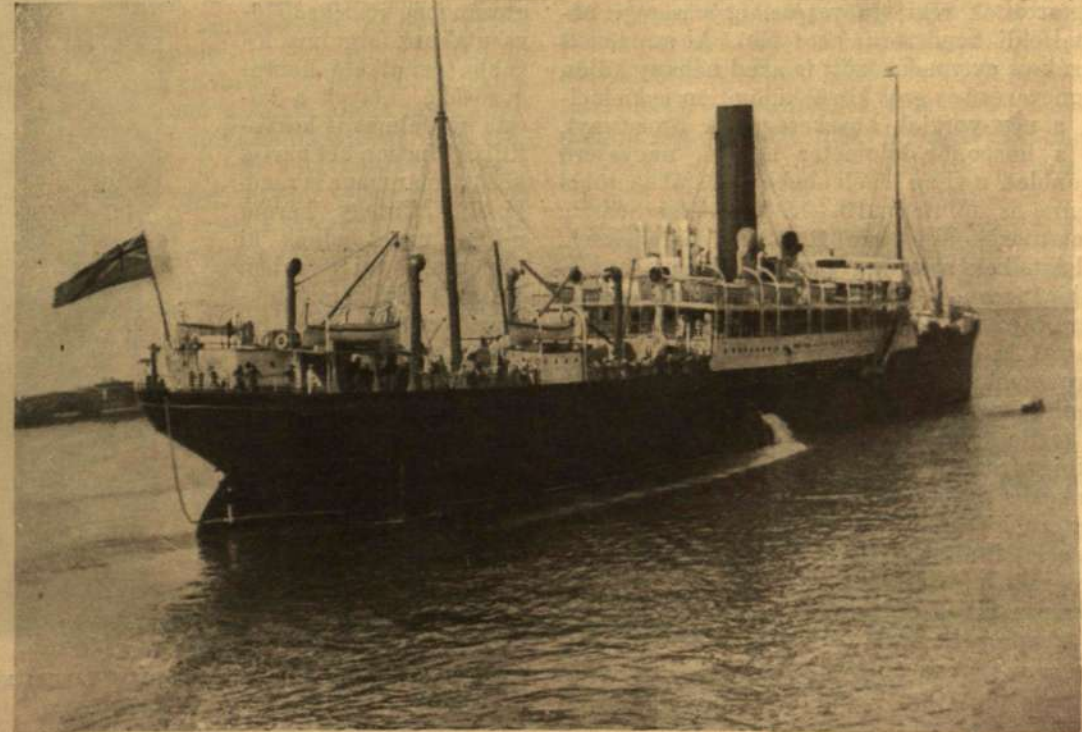
Soha még kiállítás nem volt megnyílasakor ennyire «elkészületlen», mint a st.-louis-i vilá-gkiállítás a legnagyobb része annak, a mit a

prospektusokban ígérnek, még nem látható máig sem. A magyar osztályt is csak július 12-én nyitották meg. Nem a mieink hibájából, hanem azért, mert a vasuton érkezett árúk rettenetes tömegének feltörölődése folytán nem kaphatták meg hamarabb a kiállításra szánt és tőlünk idejekorán elküldött tárgyakat. Ezért jómagam is egy hónapnál tovább maradtam New-Yorkban, keresztl-kasul száguldom majd az Egyesült-Államokat San-Franciscoig és majd csak aztán kerülök St.-Louisba, az addigra már kétségtelenül kész kiállítás megtekintésére.

Ugy tudom, hogy akkorra épen hazánkból is egy nagyobb társaság érkezik Amerikába, illetve a St.-Louisban tartandó interparlamentáris kongresszusra. Nem lesz tehát talán érdektelen, ha az alábbiakban rövid vonásokban bemutatam Amerikába érkező hazánkfiainak, meg az érdeklődőknek az első állomást, az új világérsz hatalmasabb városát, New-Yorkot, annyival is inkább, mert New-York a legutóbbi néhány évben oly óriási változásokon ment át, hogy az, a ki vagy nyolcz-tíz évvel ezelőtt látta, ma alig ismerne rá.

A mint a hosszú tengeri út után a távolságjelző mind jobban összezsugorodó számai azt mutatják, hogy «ma már partot érünk» szinte lázas izgalom fogja el az utasokat. A legizletesebb ebéd sem tartja vissza őket attól, hogy folyton a fedélzeten időzve, távcsöveikkel ne kutassák a láthatár jobboldalát. Örömjongással üdvözlők a «partot», mikor még csak mint hosszú keskeny felhőcsik jelen meg a láthatáron. Holmi szkeptikusok, kiket a tengeri betegség még komorabbá és bizalmatlanabbá tett, nem is hiszik, hogy az a valami föld, nem is biznak abban, hogy valaha is partot érjenek, a mikor azután röpködő sirályok, mind több kis vitorlás és a Long Island partján most már egészen jól látható házsorok őket is meggyőzik arról, hogy néhány óra múlva elérik útjuk célját.

Riadó kiállással üdvözlők a révhatóság pompás fehér gőzösét, mely a pilotát (révkalauzt) hozza gőzösünk fedélzetére, hogy átvéve a gőzös kapitányától a hajó vezetését, biztos kézzel irányítsa azt a homokzátonyok között a kikötőig. Hevesen dobogó szívvel pillantjuk meg a most már két oldalról feltűnő, pompásan zöldelő partokat, a mint az új világ híres kapuján, a longislandi és statenislandi egy kilométer keskeny szoroson, a «Narrows»-on a new-yorki kikötő előcsarnokába érünk. A hajóra siet a kis gőzösön érkező főorvos, valamint a vámtisztviselők, hogy az utasokat s málháikat megvizsgálják. A bucuszás és rakosgatás utolsó feladata is elvégezve, most már gyorsan telik az idő. Megbámuljuk balfelől a francoziák remek ajándékát, Bartholdi óriási «Szabadság-szobrát», hogy még nagyobb bámulat fogjon el bennünket; mikor jobbfelől a brooklyni hid roppant áranyait és a Manhattan városrész elején az ég

A «SLAVONIA» GŐZÖS ELINDULÁSA FIUMÉBÓL.

Jelty Gyula fényképe.

A «SLAVONIA» GŐZÖS PARANOSNOKA.

felé meredő «felhőkarczókat» pillantjuk meg. A Hudson folyón vagyunk már. Az egyes városrészek között közlekedő ferri, pazar fényűzéssel berendezett óriási hajók szédületes gyorsasággal rohannak át az itt két kilométer széles folyón, mely különben is csak úgy hemzseg a hajók, bárkák ezernyi tömegétől.

Végre kiköt hajónk. Egy kis protekcióval a legelső kiszállók közé jutunk, gyorsan végzünk a podgyászszal és is bizonytalan léptekkel — mert lábunk még mindig a hajó ingását érzi, — neki indulunk a városnak. Bizunk a kezünkben lévő térképben, hogy majd csak eligazodunk a városban, a villamosokon, mert a bárkosi nagyon drága, alig is használja más, csak telisebb idegenek. A város utcáinak tervrajza különben is olyan egyszerűnek látszik, hogy minden aggodalom nélkül indulhatunk körutunkra. Csupa éjszáról délre húzódó hatalmas avenuek, ezeket derékszőgben szelő utcák. Az avenuek részben számozva, az abc betűinek sorrendjében nevezve, a kereszthben szelő utcák ugyancsak a sorszámok szerint 1., 2., 3., vagy 154-ik utcának nevezve és így tovább. Vagy tizenhatsz avenue és 230 utca egymást derékszőgben szelve alkotja így Manhattan városrészben azt a blockrendszert, melyet Amerikának majdnem minden valamire való városában megtalálunk. Kivételcsak New-York legregibb részében, a Manhattan városrész csücsén lévő üzleti, börze-negyedben látunk, hol az utcák nem számok szerint vannak elnevezve és nem is szelik egymást derékszőgben, hanem megtartották régi elnevezéseiket s a régi németalföldi rendszerű beosztást. A számozott utcák és avenuek között is akad néhány külön megnevezésű és ezek közül különösen is kiemeljük a new-yorkiak büszkeségét, a Broadwayt, ezt a huszonöt kilométer hosszú, nagyszerű útvenetet, a világ legélénkebb utcáját. A többi avenue is mintegy 10—15 kilométer hosszú, és az utcák általában 16—30 méter szélesek. A háztelkek aránylag nagyon kicsinyek, legtöbbje az angol-németalföldi rendszerű családi házra van csak számítva, a milyenek egész utcáhszázat is láthatók, két-négy ablakos, három-négy emeletes homlokzatokkal, az utcáról a kapuhoz vezető nyílt lépcsőzettel, a ház előtt kis kerttel. Különösnek is látszik, a mint ennek a világvárosnak rettenetes forgalmában, a legélénkebb, legzajosabb főutcákról az első melékutczába befördülva egész sor ilyen családi épületet találunk. Vöröstégla homlokzatukkal, egyik-másik alulról egész a tetőig befuttatva repkénnyel és a kapuhoz vezető lépcsőzeten túl ház néppel, szinte falusias hangulatot keltenek, hogy azután néhány lépéssel odébb, már valamelyik avenue, vagy üzleti utca fülkésített zsvájába, szédítő forgalmába kerülünk.

A new-yorki forgalom elképzelhetetlen annak, a ki saját szemével nem látta, saját füleivel nem tapasztalta. Nem az olasz sikátorok vásári zsvája, kaczagó, könnyelmű koldusnépségének tolakodó lármája ez. Az óriási üzletek és közvetlen mellettük a kis bazáros boltja előtt, nem hajlonganak előttünk a vásárlásra ingerlő bőbeszédű eladók. Az amerikai nem kínál. Legalább előszóval nem. Kirakataik, hirdeteik beszélnek. Az eladó csak az árát mondja. Akkor sem hajlong. Ha tetszik, vásárol a vevő és akkor fizet, ha nem, hát nem. Főlősleges szót senki sem mond, még a köszönet szavát sem. Mert drága az idő. Ez az időkimélés, ez a takarékság a drága idővel az, melyet épen az utcák forgalmában is tapasztalunk. Nem látunk futkározó, fejvesztett embereket, de azért mindenki siet. A gyalogjáró nagy, hosszú, kemény lépésekkel, a mi különösen az üzletekbe, irodákba siető fiatal leányoknál hat reánk kezdetben különösen. Semmi jobbra-balra tekintetés, csak ütemes haladás, beleolvadás az utcák forgalmának hőmpolygó áradatába. Lábunk alatt a földalatti vasút robogását véljük, de csak véljük érezni, mert a földalatti vasút itt sokkal mélyebben van elhelyezve, mint nálunk Budapesten. Most készül el a földalatti vasút kibővített hálózata. Egy részen 34 kilométer hosszúságban már meg is nyílt a forgalom, olyan arányokban a milyent ismét csak itt láthatni. Részben tizenhárom lábnyira, részben mélyebben az utca-
vonal alatt haladnak ezek a vasutak, részben meg folyók, vizek alatt is. Így a már megnyílt vonatrész is átszeli a Harlem folyót, a folyófenék alatt. Nagyrészt négy sínprón bonyolítják le az óriási forgalmat, óránték ötven kilométernyi sebességgel haladó gyorsvonatok, melyek csak néhány állomáson állnak meg, — és helyivonatok, melyek minden másfél mérföldes közökben lévő állomásokon megállanak.

A legközelebb elköszülő új vonalrészek megnyitása után azonnal megkezdik a Pennsylvania vasúttársaság ötven millió dolláros hozzájárulásából annak az új földalatti vasútnak az építését is, mely a jerseyi lejtőről a 32-ik utcáig fog vezetni. Hogy ez a mindössze csak kilenc kilométer hosszú földalatti vasút mintegy kétszázötven millió koronába fog kerülni, annak magyarázatát adja az a körülmény, hogy az erős sziklatalaj alatt, mintegy húsz-harminc lábnyi mélységben építendő vasútvonalnak mintegy három kilométernyi vonalrészre száz lábnyi mélységben a Hudson folyam alatt fog vezetni. Már most is sok helyen, így a brooklyni hid környékén öt-hat vasútvonal szeli egymást, a föld alatt, a föld színén és a házak első, második, negyedik, ötödik emeletnyi magasságában. Az új vonalak elkészültével a 34-ik utca és a Parc-Avenue keresztezésénél a földalatti vasút három egymást szelő emeletben, a magas vasút pedig hat emeletben fog kereszteződni, semmikép sem zavarva az utcái kocsi és villamos vasút forgalmát.

Az avenuek magasvasutainak, a villamos vasutak és néhány mellékutczán még közlekedő lovasutaknak forgalma, továbbá az átkelő komp-gőzösöké, melyek a kocsi forgalmát is közvetítik a Hudson két partja között, már maga is rendkívüli. Mintegy három millió jegyet adnak ki naponta, a mi értékben 150,000 dollárra (hét-százötven ezer koronára) rúg. A vasutakon semmi kellemetlen jegyellenőrzés. A kalauz a villamos vasutakon megkapja az öt centjét, jegyet nem ad, semmi ellenőrzés tovább; nem kell az embernek holmi kis papírdarabkát őrizgetni. A magasvasutakon — szintén villamos, öt-hat hosszú kocsi álló vonatok — letesszük az öt centet, kapunk egy jegyet, azt négy lépéssnyire a pénztártól bedobjuk egy üveg-

szekrénybe, azután az első érkező vonatra beülünk, utazunk a meddig tetszik, a néha öt-negyedóránnyira, vagy még jóval messzebb levő végállomásra, — senki sem kér több jegyet, sem a vonaton, sem a perron elhagyásánál.

Ajánlom, hogy kikerkező honfitársaink mindenestre szaksítsanak maguknak annyi időt, hogy a newyorki forgalom legimpozánsabb arányainak észlelése végett nézzenek el úgy este hat óra körül, mikor az üzleti alkalmazottak, iparosok az elővárosokba igyekeznek, a brooklyni hidfőhöz. Már maga a napközi forgalom is ezen az impozáns, 85 láb széles hidon, melyen négy villamos közüti vasút négy sínprája, a magasvasútnak két sínprája, két széles kocsiút és a közepén egy tizenhárom láb széles gyalogút vezet, — meglepő. De este hat és hét óra között egyszerűen szédítő.

A hid körül a régi New-York — a mennyiben ebben a leírásban nagy New-Yorknak csak belvárosáról, a Manhattan városrészről esik szó, nem érintve a többi városrészt — ősi része terül el, «downtown», az alsóváros, melyben a leghatalmasabb üzleti forgalom színhelyét szolgáló börze-városrész csodaszépű márványpalotái, tizenhat-harminc emeletnyi magasságú irodaépületek, a nagy újságok óriási palotái és a milliárdosok irodái közvetlen közelében van a legnagyobb piszkos és szegénység is. Soha még fény és árnyék így egymás mellett nem került, mint ebben a városrészben. Itt van az óriási tömegekben bevándorolt olaszok városrésze, mely élénken emlékeztet Nápoly leghihedtebb utcáira. Hosszú sorban következnek azután a negerek tanyái, hirhert csapszék, zsufolva vendégekkel, kiknek nem csak a bőrük fekete, de a lelkük is. Azután a ghetto! Nem a középkor ghettója ez. Önként tömörültek itt külön városrészbe a Galicziából, Oroszországból kivándorolt lengyelzsidók, kik itt épen olyan nyomorúságban élnek, mint régi hazájukban, de — szabadok és ez könnyűvé teszi számukra a nyomorgást. Élelmességgel párosult szorgalmukkal akárhányszor felküzdi magukat a nagy vagyoniak közé és bizony a Broadway nem egy hatalmas cégének főnöke, alapítója, itt kezdte a szalagárúval, nagy piszkos és nyomorúság közepette, a milliommosság végállomása felé induló pályáját.

Itt van a közelben a «Chinatown», a kínaiak városrésze is. Vagy tízezer kínai él New-Yorkban. Legnagyobb részét fehérnemű-tisztítók és kis üzleteik szét vannak szórva az egész városban. Szabad idejüket azonban itt töltik az ő városrészükben, hol csupa kínai lakik, kínai üzletek, templom, színház sőt klubjuk is van. Kee-Keng-Low nagy kínai ebédlőjében new-yorkiak és idegenek is nagy számmal

A SAINT-LOUISI INTERPARLAMENTÁRIS KONFERENCIÁRA UTAZÓK CSOPORTJA A «SLAVONIA» GŐZÖSÖN.

(Elöl gróf Bethlen István, mögötte gróf Bethlen István és Kubik Béla képviselők, balra Domahidy Elemér főispán, Hock János képviselő, Csathó Aurél szerkesztő, a szélről Rudnyánszky Béla és Latinovics Géza képviselők.)

fordulnak meg és jómagunk is nagy élvezettel fogyasztottuk a különös, ismeretlen fűszerekkel elkészített finom süteményeket.

Ezeket a tájakon még olyan New-York, a milyen volt. Hallatlan könnyelműséggel épített négy-öt emeletes házak, valóságos tűzfészkek, egy-egy németalföldi stílusban épült faház is, mind azt lesve, hogy majd jön a spekuláns, ki megvásárol egy bloknnyira való házat, lebontatja és épített helyükbe egy hatalmas felhőkarczó-lót. Ha ez nem jön, hát jön a vörös kakas és lassan-lassan majd csak elpusztítja ezeket a tűzfészkeket.

Hanem azért ilyen rendkívüli eszközök nélkül is rohamosan szépül New-York. A börze-negyedben a régi épületek, sőt a templomok is valósággal eltörpülnek az új hatalmas épületek mellett, melyek mostanában már nemcsak hatalmasak arányaiknál fogva, de kiállításuk, architektonikus szépségük dolgában is vetekednek Európa leghíresebb, legpazarabb épületeivel, modern palotáival is. Persze egy-egy keskeny felhőkarczólonál nehéz feladata van az építésnek, hogy harmonikus hatást tudjon kelteni az épület homlokzatnak kiképzésében. De az anyag szerencsés megválasztásával és az alsó és felső épületharmonia izléses, diszkrét és mégis impozáns díszével, most már sok nagy épületnél szerencsésen eltalálták a hatástkeltő motívumokat is.

A Pantheon-stílust még sok palotánál találjuk, a mint hogy az amerikai középületeknél általában és a legelterjedtebb. De a klasszikus, tiszta portikus és a nemes renaissance gazdag díszével is mind gyakrabban találkozunk az újabb palotáknál. Az ötödik avenue híres milliárdosainak palotái épen úgy, mint itt a gazdagságot és hatalmat egyaránt jelentő banképületek és office-buildingek (irodaépületek, melyekben lakás egy síncs, de van ötszáz-nyolcszáz irodahelyiség) messzerű fénynyel épülnek. Georgiai főhehő márvány-homlokzatok, akárhányszor palotánál az alapzatnál a tetőzetig mind a négy oldalon, ezüstösen csillogó gránit, dél-jowai sárga márvány, vöröses milwaukei homokkő, newyorki barnakő, vermonti halvány márvány, zománcolt téglák, tarka terrakotta, sok hatalmas épületnél diszkrétül festett vashomlokzat, pompás bronzdíszítésekkel, remek szoborsoportozatok. Mint azt az óriási kiterjedésű, a város központján elterülő Central-Park érintetlen sziklacsoportzatánál, vagy egy-egy épület alapozásánál jól láthatjuk, a newyorki talaj csupa kemény sziklatalaj. Dinamittal, hidraulikus fúrókkal és csakánnyal építenek itten, nemcsak fölfelé, de lefelé is, mert akárhányszor husz-huszonöt emeletes és még magasabb felhőkarczólonak a föld alatt is van négy emelet! Az aszfalt-járdák felől látjuk, hogy ötkoronás tallér nagyságú vagy husz centiméter vastagságú üveghengerek vannak ezerszáma a járdán véges-végig az aszfaltba süllyesztve: ezek is a földalatti helyiségek világítására szolgálnak.

Egy-egy ilyen felhőkarczó építése különben szintén elsőrangú látványosság nekünk, európaiaknak. Előbb elkészült az egész épület váza, a főfalak és oldalfalak váza, — csupa merő vasgerendák, — azután építik meg téglából a közfalakat, kőből, márványból a külsőfalakat, helyesebben ráraják, rászórólják, ráragasztják a vasgerendázatra. Az ajtófelfalakat és ablakfalon kívül nincs egy darab fa sem ezeken az épületeken. Tíz-tizenkét lift száguld éjjel-nappal le-fel egy-egy ilyen épületben, melyek minden elképzelhető kényelemmel, fürdővel, központi postával, telefonnal, távíróval, kábelújságokkal, melyek folyton kopogtatják hosszú papírtökekre a legújabb híreket, villam- és gázvilágítással fejedelmi módon fel vannak szerelve.

És fejedelmi pompától, gazdagságtól, a világ város szédítő forgalmától és rettenetes nyomorúságtól, piszkoktól ha szabadulni akarunk, egyszerűen a legpompásabb, legbizarrabb hegyvidékre kerülünk, ha néhány órát vasuton, néhány félórát hajón a Hudsonon fölfelé utazunk. Bámuljuk a csodás, szép, a le nem bilincselte szabad természetet a sziklameredeken ép úgy, mint ott lejjebb a végtelen oceán partján, báronyphuhaságú fövényén, lágyan zsongó habok andalító zenéje, avagy a felkorbácsolt hullámoknak dörgő zúgása közben.

Zerkowicz Emil.

KIVÁNDORLÓK A «SLAVONIA» GŐZÖS FEDÉLZETÉN.

AZ INTERPARLAMENTÁRIS KONFERENCIA MAGYAR TAGJAINAK ELINDULÁSA.

Az interparlamentáris konferenciára Saint-Louisba utazó magyarok, nagybőrára országgyűlési képviselők, augusztus 12-ikén délelőtt szállottak a Cunard-Line társaság «Slavonia» nevű hajójára Fiumében; ugyanezen a hajón volt háromszáz magyar kivándorló, kik ugyan-csak Amerikába igyekeztek, csak hogy, sajnos, egész más célból.

A hajó délelőtt 10 órakor indult el, a partról nagy közönség nézte, meg az utasok nemzeti színű zászlókat lobogtattak a Himnusz énekelték. Közvetlenül a hajó elindulása után érkezett oda György Endre nevével s Hámory László országgyűlési képviselővel; őket a tengerészeti hatóság «Klotild» gőzöse vitte a «Slavoniára»; ugyanezen gőz vitte az amerikai magyaroktól, szintén a hajó indulása után érkezett táviratot, melyre azonnal meleg hangon válaszoltak.

Ezzel a hajóval ment el a lapunk legutóbbi számában felsoroltak nagyobb része, míg néhányan, köztük gróf Apponyi Albert, a magyar csoport vezetője is, rövidebb úton, angol kikötőből indulnak. A «Slavonia» hajó a Földközi-tengeren át megy nagy útjára; első állomásuk Palermóban volt, a hol a hajó még egy csapat olasz kivándorlót vett fel; innen egyenesen mennek Gibraltárba, a hol szintén megállanak rövid időre.

KÉPEK AZ OROSZ-JAPÁN HÁBORÚBÓL.

Gyors egymás után következnek a kelet-ázsiai harcstéren az oroszokra nézve végzetes események. Legutóbb ismét a tengerre fordult az egész világ figyelmé, a hajóhadak harcra. A port-arthuri orosz hajóhad kitört, hogy egyesüljön a vladivosztoiki hadihajókkal, de a vakmerő vállalkozás óriási katasztrófával végződött, Togo tengernagy hajóhadja széjjelszórta az orosz hajókat, egy részük visszamenekült Port-Arthurba, a többi vagy elpusztult, vagy semleges kikötőbe vonult, a hol a kínai vagy a német hatóságok leszerelik s a háború végéig visszatartják őket. Csakhamar ezután érkezett a hír, hogy a másik japán flotta parancsnoka, Kamimura tengernagy hasonló módon verte szét a vladivosztoiki orosz hajóhadat. Így most már az oroszoknak a Sarga-tengeren úgyszólván nincs is hajóhaduk s a japánok diadalt ünnepelnek. Togo tengernagy ismét az ünnepelés hóse.

Port-Artur ostroma is a végéhez közeledik már. A japánok a környező magaslatokról folytonosan lövöldöznek, pontosan lecsapó bombáik, gránátjaik óriási pusztításokat okoznak az erődökön, a házakban, mindenütt. Egyik képünk egy ilyen gránát hatását mutatja be. A vár parancsnoka, Stössel tábornok kétségbeesett ma-

kacssággal vezeti a védelmi munkát, bizonyára maga is tudva, hogy hasztalanul. Az oroszok azonban igen drágán adják a hatalmasan meg erősített várat, páratlan kitartással folynak a harcok.

A szárazföldön ezalatt némi szünet állott be. A japánok lassan, de biztos számításával összevonják és egyesítik három hadseregüket. Kisebb csatározások folynak, az oroszok folyton vonulnak vissza, ők is lehetőleg jó hadállásban akarják egyesíteni seregüket. Itt is rövid idő múlva óriási harcok várhatók.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

«Az utolsó óra is annyi, mint neked.» Ezt a Máthé evangéliumból vett idézetet viseli címével Ruskin, a hírneves angol író egyik nevezetes műve, melyet most magyarra fordítva kiadott dr. Ilos József. Ruskinról nálunk sokat beszélnek, de kevesen ismerik s ezek is nagybőrára csak mint esztétikusról és műtörténet-íróról emlékeznek róla; egyedüli műve, mely magyarul is olvasható volt, a «Velece kövei» című nagy munka. Pedig Ruskin első sorban szociológus volt, a művészetet is a társadalomra való, főleg erkölcsi hatása szempontjából szemlélte, a mint hogy gondolkodásának, egész világnézetének központjában az etika áll. A társadalmi tudományokban szerepe úttörő, mint kezdeményezője az úgynevezett klasszikai gazdasági iskola elleni visszahatásnak s egyik első hirdetője a ma mindinkább terjedő etikai gazdasági felfogásnak. Szociológiai munkái közt alapvető a most magyarul megjelent könyv, mely tulajdonképp négy értekezésnek foglalata; a négy között azonban meglehetősen szoros a kapcsolat. Ruskin sajátossága erősen egyéni stíljét gondosan igyekezett visszaadni a fordító, eredeti és mély gondolatait megteszik a maguk hatását magyar nyelven is. A másfél száz lapnyi terjedelmű füzetet csinosan kiállítva a Franklin-Társulat adta ki; ára 2 korona 80 fillér.

Szilágy vármegye monografiája. Írta dr. Petri Mór. E terjedelmes munkának most jelent meg az ötödik kötete, mely a megyében élt, vagy most is élő családok történetét ismerteti betűrendben. Hogy pedig a sorozat lehetőleg teljes legyen, nemcsak az okleveleket s különböző czélra szolgált összeírások tömegét nézte át a szerző, hanem még a harangok, templomi edények s egyéb emlékek feliratait sem hagyta figyelmen kívül, melyek néha egyik vagy másik család nevét őrizték. Különben hogy a szerző mily szorgalmas kutatókat végzett, bizonyítja az is, hogy a 868 oldalas kötetben még csak az L betűig haladt. Az érdemes munkát, mely a következő hatodik kötet fog befejeződni, díszes kiállításban Szilágy vármegye közönsége adja ki.

Hypathia. A mostanában igen népszerű és kedvelt ókori történeti regények közt a legjelesebbek

STÜSSEL TÁBORNOK, PORT-ARTUR PARANCSONKA.

mellé sorakozik az angol Kingsley «Hypathia» című történelmi regénye, mely a kereszténység ötödik századában játszódik Alexandriában s nagy erővel, a kor szellemének beható ismeretével rajzolja a kereszténység és pogányág utolsó nagy harczeit, az ókor világának végső összeomlását s romjain az új világnézet, a kereszténység fölemelkedését. Ez a küzdelmes, változatos, nagy összeütközésekben gazdag kor, melynek életébe már belecsaptak a népvándorlás hullámai is, legerősebben szokta igazolni az ókori történetet regény-alakban feldolgozó írók képzeletét, s valóban legtöbb alkalmat is nyújt érdekes cselekvények és jellemek alakítására. Kingsley regénye ifjúsági iratnak is kiválóan alkalmas, a minthogy most ifjúsági iratnak is dolgozta át Zsigmond Árpád s szép kiállításban, nagyszámú illusztrációkkal kiadta a Franklin-Társulat. Ára két kötetben füve 3 korona.

Brassai Sámuel emlékezete. A magyar tudomány tiszteltreméltó patriárkájáról, a múlt század legmélyebb és legeredetibb magyar szellemének egyikéről annak idején Concha Győző egyetemi tanár mondott az Akadémiában emlékbeszédet, mely most mint az «Olcsó Könyvtár» egyik füzeté is megjelent. Az emlékbeszéd a személyes rokonszenv és szeretet melegével s Brassai pályájának, eredeti szellemének, világnézetének beható ismeretével van írva s rövidségében is tanulságos képet rajzol a sokoldalú tudományos munkásságáról nevezetes tudósról. A füzet ára 40 fillér.

Az «Olcsó Könyvtár»-ban, melyet Gyulai Pál szerkesztésében a Franklin-Társulat ad ki, a Brassai Sámuelról mondott emlékbeszédnél kívül még két új füzet jelent meg; az egyik Keller Gottfriednek, a múlt század egyik legjelesebb német írójának hazájában nagy híré és sokat olvasott, érdekes regénye: «Falusi Romeo és Julia», a másik pedig Sandeau Gyula francia író egyik kitűnő vígjátéka: «La Seiglière kisasszony». Az előbbi füzet ára 60 fillér, az utóbbi 80 fillér.

A Természettudományi Közlöny augusztus havi (420-ik) füzeté igen érdekes tartalommal jelent meg: Entz Géza az állatok színéről és a mimikriáról értekezik, Puzár István a buziási «Csodakút»-ról, Holtenonner Ferenc a szártított növények színének megtartásáról; László Ede a Selas-rendszerű világításról; Fodor Ferenc a selyemhernyó táplálkozásáról ír. Ezenkívül érdekes közlemények vannak még a baktériumok mozgásáról, egy kelet-afrikai nyilméregéről, az illatok élettani jelentőségéről, stb. A magyar királyi természettudományi társulat kiadásában havonként megjelenő füzeteket Wartha Vince közreműködésével Csopey László és Pusztavasy József szerkesztik.

Gyakorlati gyorsszámoló. Szemes Adolf «Gyakorlati Gyorsszámoló» címmel hasznos kis könyvet állított össze, útmutatót a gyakorlati életben előforduló számolási műveleteknek fejben és írásban való gyors és pontos elvégzésére. Nemcsak a kamatszámítás táblázatait tartalmazza tehát ez a könyv, hanem minden egyéb egyszerűsítést az összeadás, kivonás, szorzás és osztás körében is, és külön fejezetekben a százalékszámítás és a kamatszámítás fortélyait, valamint befejezésül a kamatoskamattáblázatokat. A 98 oldalas könyv a Franklin-Társulat kiadása. Ára 1 korona.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A tűzoltó kongresszus. A nemzetközi tűzoltó kongresszus tagjainak nagy száma augusztus 17-én érkezett Budapestre, melynek nyári képén nagyon meglátogott, hogy a rendezés több az idegen. Az

aranyos, sujtásos tűzoltói egyenruha, a csillogó sisakok nagyban növelték az utcák és nyilvános helyek tartságát.

A külföldi kongresszusi tagok úgy intézték utazásukat, hogy augusztus 16-án már átjöttek Magyarország határán s Pozsonyban és Fiumében üdvözölték őket. Pozsonyba körülbelül harminczan érkeztek. A pályaudvaron a kormány nevében Bartal Aurél főispán, Pozsony város nevében Broly Tivadar polgármester és a magyarországi tűzoltó-szövetség nevében gróf Széchenyi Viktor elnök üdvözölték a vendégeket. A beszédekre Westphalen hamburgi tűzoltó-főparancsnok felelt, utána Edwin Sachs londoni tűzoltó elnök köszöntö meg a határon tapasztalt barátságos fogadtatást. Beszédét e magyar szavakkal végezte: «Az angol mindig örül, ha magyarral találkozik». A vendégek ezután behajtottak a pozsonyiak kíséretében a városi tűzoltó-szertárba villásreggelire. Utjokait délután 4 órakor folytatták Budapestre, a hova este 8 órakor érkeztek. Fiumében az Olaszországból jött tűzoltók küldöttjeit a helybeli tűzoltók fogadták és együtt utaztak föl Budapestre. A vidékről sokkal többen jöttek, mint a mennyit vártak s a rendező-bizottság váci-utcai irodájának elég dolga akadt. Augusztus 17-én a kongresszusi tagok a várost tekintették meg; este ismerkedésre gyűltek a városi fővárosi pavilonba. A kongresszusra hazánkbeli ezer vidéki kongresszusi tagon és kétezer egyéb vidéki tűzoltón kívül a következő külföldi kiküldöttek érkeztek: 3 amerikai, 12 angol, 9 francia, 21 belga, 1 dán, 12 németországi, 2 luxemburgi, 11 olasz, 1 orosz, 5 bolgár, 23 osztrák, 1 portugál, 1 bosnyák és 23 horvát. Az öt alelnökből álló bizottság jóváhagyta a kongresszus tisztikarának névsorát, a melyet a szövetség magyar osztálya állított össze.

Augusztus 17-ikének estjét 11 órakor a fővárosi tűzoltók felirásztása fejezte be. Az Andrassy-útról tüzet jeleztek a tűzoltó-kaszárnyákba s minden kerületből teljes felszereléssel, tolétrakkal, gőszivattyúkkal vágattak elő a tűzoltócsapatok. A kongresszus augusztus 18-án délelőtt 11 órakor nyílt meg a váci-utcai városháza termében. József főherceg, a magyarországi tűzoltó szövetség elnöke és a kongresszus védnöke gyengélkedése miatt nem jelenhetett meg. Széchenyi Viktor gróf üdvözölte a József főherceget képviselőben megjelent Szell Ignác államtitkár és a belügyminiszter

képviselőjét, mire Szell Ignác államtitkár a kongresszust megnyitotta; majd Halmas polgármester képviselőjében Almády Géza tanácsnok köszöntötte a vendégeket. A szövetség nevében üdvözölte őket Széchenyi Viktor gróf négy nyelven, mire De Marje az ülést megnyitotta francziánul, Westphalen németül, Sachs angolul és Széchenyi gróf magyarul. Ezután a külföldi küldöttek szövegeit fordították és felolvasták, négy nyelven.

A nemzetközi földrajzi kongresszuson, mely szeptember 8-án nyílt meg Washingtonban, a Magyar Földrajzi Társaságot ennek elnöke dr. Erdődi Béla budapesti tankerületi főgázgáz képviseli, ki augusztus 12-ikén utazott el Fiuméből a «Slavonia» gőzhajóval, az interparlamentáris konferencia magyar csoportjával együtt.

Balaton szövegség. Augusztus 11-ikén alakult meg Siófokon a «Balaton Szövegség», a mely céljait tűzte ki a balatonai fürdői élet fejlesztését, a fürdők közös érdekének megőrzését és általában a balatonparti vagyonszerzés előmozdítását.

A gróf Széchenyi Imre elnöke alatt a siófoki fürdőtelepen tartott alakuló gyűlésre nagy számban jelent meg a három balatonai vármegyének, Zala, Somogy és Veszprém vármegyének előkelő közönsége. Dr. Öváry Ferenc orsz. képviselő nyitotta meg az ülést és ismertette az egyesület célját. Erre a szövetséget megalakultnak jelentette ki. Tiszteletbeli elnök lett gróf Széchenyi Imre, elnök Bélaváry-Burghard Konrad főrendiházi tag. Alelnökök gróf Széchenyi Viktor, Öváry Ferenc és Szűcs Béla. Titkár dr. Kovács Dénes, pénztáros Várady Gyula.

MI UJSÁG?

* Lapunk szerkesztője, Nagy Miklós pár hétre elutazván, ez idő alatt a lappal összefüggő személynégyeket egyik főmunkatársunk, Szűcs Béla intézi el.

A király augusztus 18-án töltötte be 74-ik évét. Születése napját mint mindig, most is igaz bensőségességgel ünnepelék. Ő Felsége épen születésnapja előtt találkozott Marienbadban Edvárd angol királlyal s e barátságos találkozás a legélesebb visszhangot keltette Nagy-Britanniában.

Ő Felsége augusztus 16-án kora reggel utazott ott Ischlből Marienbadba, hogy meglátogassa az ott időző Edvárd angol királyt, s délután harmadfél

órakor érkezett meg. A pályaudvaron Edvárd király várta. A találkozás, a kölcsönös üdvözlés a legszívebb volt. Együtt hajtottak az összegyűlt sokaság zajos köszöntése közben az angol király szállására. A Weimar-hotelbe, a honnan királyunk nem sokára szállására, a Luginsland-villába hajtott. Csakhamar megjelent ott az angol király is, visszaadván a látogatást. Később a király a Kurhausba hajtott, ahol különböző testületek tisztelegtek. A tisztelgők közt volt Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter is, ki Marienbadban üdül. Este 7 órakor díszebédet adott s pohárköszöntőjében belső köszöntését fejezte ki Ő Felsége látogatásáért, melyet sohasem fog elfelejteni. Királyunk pedig örömet nyilvánított az érte, hogy Edvárd királyt itt üdvözölheti s az angol királyi pár, a királyi család és a hagyományos barátság tartósságára ültette poharát. Este a várost ki-világították. Királyunk augusztus 17-én reggel hét órakor utazott el Csehszlovákia másik híres fürdőhelyére, Karlsbadba, s délelőtt 9 órakor érkezett oda. A fogadtatás ünnepélyes volt. A király a fürdő több helyén tett látogatást, délelőtt pedig visszautazott Ischlbe, hogy ott töltsön egész csöndben születésnapját.

Budapesten, valamint egész Magyarországon a szokott fényvel ülték meg a király születésnapját. A budavári Mátyás-templomban délelőtt 10 órakor volt a hivatalos főisteni tisztelet, melyen megjelentek a Budapesti időző miniszterek, a hatóságok, bíróságok fejei, az egyetem rektorai. A nagy misét Kohl Medárd püspök végezte. Reggel 9 órakor herceg Lobkowitz hadtestparancsnok a budapesti helyőrség fölött szemlélet tartott a Vármezőn.

A kassai püspökség és Búbics Zsigmond jubileuma. Augusztus 15-ikén Kassa város bensőségességgel és fényvel ünnepelte a kassai püspökség százéves jubileumát s ugyanezzel együtt tartott Kassa nagy-szelemű püspöke, Búbics Zsigmond a gyémántmiséjét. A király is hozzájárult az ünnephez és Búbics Zsigmondot áldozópapsága 60 éves évfordulója alkalmából, az egyház és a közügyek terén kifejtett tevékenysége és a hazai művészetek pártolása körül szerzett érdemei elismerésül a Lipóttrend nagykeresztjével tüntette ki. Mondani sem kell, hogy a püspököt, ki a nyilvános és tudományos életben is oly nagy tiszteletnek örvend, minden oldalról elhalmozták üdvözlésekkel.

Az ünnepély színhelye az ország legszebb temploma, a kassai dóm, a Szent Erzsébet egyháza volt, melynek felújítása és díszítése sok részben Búbics érdeme. Itt gyűltek össze az egyházmegye papsága, a hatóságok, a katonák, a hívekből annyian, a mennyien elférhettek. Nagy fényvel vonult be a püspök a székesegyházba, a kanonokok, a papság menetével. A Te Deumot és a gyémántmisét a káptalan tagjainak és az egyházmegye idősebb papjainak segédletével mondotta. Az egyházi dalárda éneke után a püspök megáldotta egyenként kanonokjait, fölépített a szószékre és erősen, erős hangon mondta el gyémántmiséjének szövegét. Emlékező Kassa multjáról, a király iránti hálával szölt Rákóczi hamvainak hazaszállításáról, végül pedig lel-

VISSZAVONULÓ OROSZ CSAPATOK.

kesítette az ájtatos hallgatóságot, hogy a magyar szeresse a magyart. — Mire után a püspök megáldotta a hívőket, mire ünnepi menetben kivonultak a dómból. Elöl mentek a kanonokok, mire a püspök következett és utána a főispán, a polgármester, a tábornokok, a tábla elnöke, a főgyűző, a premonstrei Takács preláttal, a domonkosok, a Zichy és Csáky grófok, a tanári karok, köztisztviselők és a testületek zászlókkal hagyták el az ünnepély színhelyét. Istentisztelet után Búbics a püspöki palota nagytermében fogadta a város, vármegye, egyesületek és testületek üdvözlő küldöttségeit.

A tűzvédelmi kiállítás. A tűzoltók nemzetközi kongresszusára Budapestre érkezők már teljesen rendezve találták a tűzoltáshoz való gépek, szerek, eszközök és mindenféle tárgyak kiállítását a városi iparcarnokban. Hazai gyárak munkái ezek és örvendően mutatják gyáripárunk fejlődését és körültekintését, hogy a mire szükség van, itthon állítsák elő még oly különös igények számára is, minő a tűzvédelemnél a technikai találmányok sokasága következtében oly gyorsan keletkezik. A kiállítás már a kongresszus kezdete előtt, augusztus 14-ikén délelőtt megnyílt.

A nagy csarnokokat díszes közönség töltötte meg s teljes számban gyűltek össze a magyar tűzoltóság vezetői. A kereskedelmi kormányt Sztéryni József miniszteri tanácsos képviselte, a kit gróf Széchenyi Viktor, az Országos Tűzoltó-Szövetség elnöke üdvö-

zölt. Hangoztatta a kiállításnak azt a célját, hogy a hazai ipar versenyképességét és mai helyzetének színvonalát úgy a külföldi, mint a vidéki tűzoltóknak bemutassa. A vidéki tűzoltók most meggyőződhetnek arról, hogy tűzoltó-szerekről nem kell a külföldhöz fordulni. Sztéryni József elismeréssel emlékezett meg válaszában a tűzoltóság emberbaráti nemese hivatásáról, a melyet a nemzeti vagyon megmentése körül teljesít. A Magyar Tűzoltó-Szövetség nemzeti feladatát végez, a mikor a hazai felszerelést is előmozdítja. Husz millió forint értékű nemzeti vagyon pusztul el évente. Ha a tűzoltóság e vagyonnak csak ezredrészét megmenti s e tökeszegény országban szükségleteink beszerzésével a magyar ipart segíti, magasztos hivatását már betöltötte. Minisztere, Hieronymi Károly nevében üdvözlö a tűzoltókat és megnyitja a kiállítást. A kormány képviselője ezután megnézte a kiállított tárgyakat, másfél órát töltve a kiállításon, a melyen a legrégibb tűzfecskendő a mai gőzgépekig a tűzoltás szervezése óta használt gépek, eszközök, szerek mind láthatók. A szerekkel próbákat tartanak s használatukat is bemutatják. A kiállítást nagy közönség látogatta.

A hődvészárhelyi gazdasági és iparkiállítás augusztus 15-én Lukács György főispán, mint védnök Csongrád megye nagy érdeklődése közt nyitotta meg. A kiállítás gazdag és tanulságos. Különösen a női kézimunkák gyűjteménye igen érdekes. A főispán beszéde után dr. Szalay József kiállítási elnök mondott köszönetet a védnöknek. A kereskedelmi minisztert Csóka József osztálytanácsos és a földművelési minisztert Károlyi Rezső gazdasági akadémiai tanár képviselte. Másnap Szilvássy Mihály közoktatási államtitkár is megtekintette a kiállítást.

Japán tudósok Budapestre. A múlt héten két fiatal, de már előkelő állású japán tudós érkezett Budapestre: dr. Tadokori Y. a japán közoktatásiügyi miniszterium előadó tanácsosa és dr. Motokicsi Naki, Tokió főváros egyik kerületi orvosa. Európa-szerte a közoktatásügyet s az egészségügyi viszonyokat tanulmányozzák. Itt járt néhány nappal előbb S. Jamakava C. E. a tokiói császári egyetem tanára, hogy a főváros technikai és ipari telepeit és vállalatait tanulmányozza.

Elárverezett régi vár. A ki Fiumében járt, jól ismeri Tersatto várát, a Frangepánok ősi fészekét. A vár legutóbb a Nugent grófi családé volt. Augusztus 9-én elárverezték és egy ismeretlen szövetkezet megbízásából százkilenczven ezer koronáért Mezzurano Adria-társasági hivatalnak vette meg.

Velence bajai. Az idők hatalma egyre meglátja Velence műemlékeit. Vendrasco városi mérnök most arról értesítette Grimani gróf polgármestert, hogy a San Giorgio dei Schiavoni és a San Antonio templomok összeomlással fenyegetnek, azonkívül a Márkus-templom közelében is süllyed a talaj.

Hibaigazítás. Lapunk legutóbbi számának «Tátrafüred levele» című cikkében az 561 lap közepén hasábján sajtóhibából van mondva, hogy Tátrafüred 1200 méter magasságban fekszik, ivóvíze pedig még 7170 méterrel nagyobb magasságban. Helyesen úgy van, hogy Tátrafüred 1020 méter magasan fekszik, ivóvíze pedig ennél még 170 méterrel magasabban fakad.

TOGO TENGERNAGY ZÁSZLÓS-HAJÓJÁN A TENGERI ÜTRÖZETET VEZÉNYLI.

JAPÁN BOMBA HATÁSA PORT-ARTUR EGYIK UTCÁJÁN.

HALÁLOZÁS.

Császka György kalocsai érsek halála alkalmából igen sok részvétélváltat érkezett a kalocsai káptalanhoz. A király is kifejezte kabinetirodája útján részvétét. A kormány tagjai, József Ágost főherceg, a hercegprímás, a főpápa, a káptalanok, a kalocsai egyházmegyében levő főispánok, több polgármester stb. részint táviratban, részint levélben nyilatkoztak részvételt. Az elhunyt főpápa nyilatkozatát budavári lakásán helyezték ravatalra nagyszámú koszorú közt. A beszentelés augusztus 13-án délután ment végbe. A kormányt Plósz Sándor igazságügyminiszter képviselte, a szertartást Kohl Medárd főszentelt püspök végezte. Ejjel a koporsót Kalocsára szállították. Itt a ravatalt az érseki rezidencia földszinti kápolnájában helyezték el, hol ezrelék látogattak. A temetés a közbejött két ünnep miatt csak augusztus 16-án délelőtt történt meg. Az érseki város külsőleg is kifejezte a gyászt a fekete lobogók kitűzésével és a lakosság tömeges megjelenésével. Sok hatósági és vidéki küldött vett részt a temetésen s az érsekséghez tartozó káptalanok is küldöttséggel képviseltették magukat. A püspökök közül ott volt: Szemerey Pál nagyváradi, dr. Városvai Gyula székesfejérvári, Kohl Medárd főszentelt püspök. A vallás- és közoktatási miniszteriumot Várady Árpád miniszteri osztálytanácsos képviselte. A temetési szertartás után, melyet a nagyváradi püspök végzett, a koporsót tizenkét pap átvitte a feketébe vont székesgyházba. A gyászmise után a koporsót a földtől alatti levő üregbe helyezték, aztán befalazták s a rá illesztették a kőlapot. Császka György elődje, Haynald Lajos mellett alusza örök álmát.

Elhunytak még a legközelebbi napokban: LUKÁCS FERENCZ aranyismés pap, somogyvári plebánus, 83 éves korában Somogyváron. — ÁDÁM VICS JÓZSEF címzetes kanonok, aranyismés plebánus, Kurimán 77 éves korában. — Id. DEZSŐ LAJOS, a sárospataki áll. tanfőképző igazgatója és az orsz. közoktatási tanács tagja, 57 éves korában Budapest. — RALOVICH LAJOS, nyug. kir. kath. főgimnáziumi tanár, 55 éves korában Brest-Litovskban. A Felvidéki Magyar Közművelődési Egyesület zolyomi osztályának titkára volt s irodalmilag is működött. — LEITNER JÓZSEF gimnáziumi tanár, 38 éves korában Privigén. — BUZÁK ISTVÁN evang. lelkész Derecsényben, 64 éves korában. — SZEIFF KÁROLY alezredes, az abrudbányai 28-ik vadász-zászlóalj parancsnoka, Budapest. — TALLIÁN ANDOR, a honvédségi Ludovika-Akadémia növendéke, Tallián Béla földmívelésügyi miniszter fia, a horvátországi Lipik fűrdőben, 18 éves korában, s holtestét Török-Kanizsán temették el. A mélyen süjtött szülőket iránt a legmélyebb részvét nyilvánul szép tehetségű fiuk váratlan halála következtében. — SZADAI FERENCZ, az aradi színház tagja, kinek komikus tehetségét a budapesti Magyar Színház közönsége is méltányolta, Karásebesben, még fiatal korában. — TAXNER KÁROLY, 48-as honvéd, Esztergom városnak régebben általánosan ismert, tevékeny polgára, volt törvényhatósági bizottsági tag, 75-ik évében Kis-Apáthiban. — TUKÁSZ JÁNOS ISTVÁN 48-as honvéd 75 esztendő korában Szekesfehérvárott, Kmetty György tábornok seregében küzdött végig a szabadságharcot. — CHORIN HENRIK régi honvéd hadnagy Budapest. — VERESS GÁBOR dr. cs. és kir. ezredorvos 29 éves korában Kiskádás közszékhelyén. — DIRMÓ JÓZSEF, a kolozsvári mértékhatóság hivatal főnöke, Ditrői Mórnak, a Vigaszínház művészeti igazgatójának édes atyja, Kolozsvárt. — ERDÉLYI ANTAL magánzó, kinek halálát a Luczenbacher, Jácics, Geist, Raucher-családok gyászolják, 57 éves korában, Budapest. — GRÓF HOLOS GYÖRGY, a fiumei torpedógyár tulajdonosa, volt corvette-kapitány, az angliai Becket-ben. — POTTORNYAI és mezőcsáthi POTTORNYAI MIKLÓS Liptó-pottornyan 47 éves korában. — SCHMIEDL SAMU kereskedelmi tanácsos, a Schmiedl és Ungár nagykereskedő cég belső tagja 51 éves korában Budapest. — BOTTKA OTTÓ, a báró Wodianer féle gyomai uradalom nyug. gazdatisztje, 47-ik évében Budapest. — WERNER LAJOS Szepesszombat bírja 71 éves korában Szepesszombaton. — TOPEKCSER GRULA városi építészeti felügyelő Lőcsén 64 éves korában. — PÓR LAJOS nyug. megyei tisztviselő 84 éves korában Budapest.

PUKY JÓZSEFNÉ, szül. Hoffer Teréz, nyug. miniszteri tanácsos neje Fegyverházán. — UHÁZS DÁNÉ, szül. Schröder Ida, a magyar Vörös-Kereszt-egyesület csákovai fiókjának elnöke, 57 éves korában Csákován. — HOMORÓD-SZENT-MARTONI LOKODY JÁNOSNÉ, szül. szentléleki Sándor Anna 67 éves korában Marosvásárhelyen. — NAGY JÓZSEFNÉ, szül. szedemeteri Szilágyi Erzsébet 72 éves korában Edelényben. — URBAN LAJOSNÉ, szül. Fekete Aranka 44 éves korában Budapest. — ÖZV. GÖGL KONRÁDNÉ, szül. Halász Erzsébet, 78 éves Szombathelyen. — SZABÓ ISTVÁNNÉ, szül. Hegedűs Juliánna 56 éves korában Szegeden. — BÓNIS ANDORNÉ, debreczeni államvasúti ellenőr felesége Vízaknán.

Szerkesztői üzenetek.

Öbese. Dr. Sz. I. Köszöntetl vettük s alkalom adtán közölni fogjuk.

A bagoly. (Madárrege). Dilettáns-kísérletnek csak ugyan egészen jó ez is, a mythoszi tárgy elég élénk, bár kissé hosszadalmasan van elbeszélve; látni, hogy kedvvel dolgozott rajta. Művész-munkának persze nem mondható, nincs meg benne sem a merész röptű eredetiség, sem a formának az igazi művésze.

A mongol vasút. A czikk a mai viszonyok közt éppen nem időszerű s már csak ezért sem közölhetjük.

Ugy van, igen. Lányka. Mióta nem láttuk újabb munkáit, nem sokat fejlődött. Verselése s nyelve még mindig nehezes, a jó gondolatokat most is még elejt a figyelmetlenségével s a dagályra való hajlamát sem vesztette el. Van-e pl. értelme ennek a sornak: «Kéjes gyönyöröm sóvár habja légy»?

Tárogatók nótá. Rhythmus jól peng, egyébként is úgy látszik, hogy nem hivatalos ember írta, a közlésre azonban kevés benne az eredetiség. A vers nem mond semmi oly jó és érdekes dolgot, a miért megérdemelné a nyomdai figyelmet.

Mohács sírján. «Világkronika» című mellékletünkben közölni fogjuk.

Imádság az esőért. Ügyes vers, de nem tudjuk, közölhetjük-e addig, a míg aktualitása el nem múlik.

Az ideai nyár. Hiszen igaz, hogy az ideai nyáron roppant csapás a szárazság, de azért a róla szóló versek nem kell olyan száraznak lenni, mint ez. Nincs benne egy csepp sem a költészet nedűjéből.

Ha nagyon fáj szíved. Egy leányhoz stb. Bizony meglepő valamennyin, hogy — mint írja — első kísérletei közül valók, ép oly döcögős a formájuk, mint a mily költőien a tartalmuk. Hogy fog-e valaha közölhető irti, azt így előre senki se lehet elmondani, de hogy ha valamire vinni akarja, még igen-igen sokat kell tanulnia, annyi bizonyos.

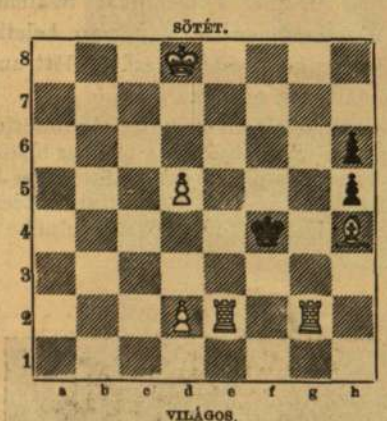
Jelek. Nem mond versében semmi olyat, a mit érdemes volna elolvasni s formára nézve is roppant döcögős.

Nyári alkony. Hangulatosan kezdődik, hogy aztán teljesen lelelkad. Az elmúlás érzését nem tudja olyan új, meglepő módon megszólaltatni, hogy az olvasó lelkét mélyebben foglalkoztassa. Verselési ügyessége azonban figyelemre méltó.

A muszka. Meglehetősen éretlen politizálás, nagyon messze esik a költészettől.

SAKKJÁTÉK.

2394. számú feladvány. Pauly W.-től.

Világos indul a a negyedik lépésre matot mond.

A 2379. sz. feladv. megfejt. Feigl M. és Teichmann R.-től.

Világos. Sötét.
1. Vh5-f5 2. f5-e5 : (a)
2. Vh5-c2 3. b3-c2 :
3. b2-b4 mat.
Világos. a. Sötét.
1. Hc5-g6 (b)
2. Hc5-c4 3. t. sz.
3. Fc7-d6 mat.

A 2380. számú feladvány megfejtése Gyr O.-tól.

Világos. Sötét.
1. Hc7-a8 2. Kc4-d5 (a)
2. Hc8-b6 3. Kt sz.
3. Hg7 mat.
Világos. a. Sötét.
1. Kc4-d4
2. Hg7-f5 3. stb.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Csomonyán: Németh Péter. — Bakonyzentúton: Szabó János. — Gurahonczon: Kintzig Róbert. — A pesti sakk-klub.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 32. számában megjelent képtalány megfejtése: Sok nagy férfi csak holta után ismeretik el dicsőnek.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.
Szerkesztési iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Menyasszony-selyem

60 krtól ft 11.33-ig méterenkint minden színben, bérmentre és már megvámolvá házhoz szállítva. Szaband mintaválasztás postafordultával. 10264

Selyemgyár. Henneberg, Zürich. 10264

Salvator

Lithion-forrás
Küna hatás
vessé, hólyag-, rheuma- és köszvénybetegségek, valamint vese- és húgyúti betegségek, cukorbetegségek, légző- és emésztési szervek hurutainál. 10266
Budapest, főraktár Edesutya L. urnál.

ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG 10405
Budapest, V. Ferencz József-tér 3
(Fűrdő-utca sarkán).
Ajánlja: Margit befűtött üveget, mely minden tekintetben felülmúlja a más szerkezeteket. Az üveg szép fehér légmentes zára egyszerű, kezelése könnyű.
Készül 1/2 lit. ártartalommal 40 ft. 1/2 50.
Kristályüveg asztalkészletek nagy raktára.

PURGO

POLGÁR SÁNDOR

orvosi mű- és kötszerekészítő
Budapest, VII., Erzsébet-kört 50
legújanyosabban beszeresethető
saját gyártmányú m. kir. szab.
sérvkötők, betegápolási
czikkok, kötszerek, összes
gumiműanyag, valódi francia
különlegességek (óvsze-
rek) stb. 10145
Képes árjegyzék ingyen.

5 koronáért
küldök 4 db. kor. (kb. 50 db.)
a sajátállású kassza meg-
sérült finom, enyhe 10572
piperesszappant
róza, lilomtel, órgona,
ibolya, rezeda, jászmin, és a
gyönyörűségeiből szepes-
szappanok. A pénz előz-
tes megküldése esetén, vagy
utánvetéssel küldi.
KANN IGNACZ
Wien, II., Castellezgasse 4.

Hirdetések felvételnek
a kiadóhivatalban.

Egy kísérlet elegendő
annak igazolására, hogy az arez és kéz ápolá-
sára, szeplők, májfoltok, pattanások,
kifutások ellen a már általánosan elterjedt
Korányi-téle 10363
kámforos arez-krém
hatásában föltűnhetetlen. Zsirtalan, nap-
palra is alkalmazható. Egy tégely ára 1 ko-
rona, 6 tégelyt bérmentve küld:
Korányi Imre «Kigóhoz címzett» gyógyszer-tára
Nyíregyházán.

KODAK

Arjegyzék ingyen és bérmentve valamennyi árusítónál.

ujdonságok
1904-re.

Csapó-táskák 3 és 3A, eltolható előrészzel és önműködő zárral.
Seed szárazlemezek. A világ legjobb lemezei. 10245
Kodak-platin-papíros. Valódi platinpapír, határtalan tartósság.
Önszínűletező Salio-papír, szükségtelemné teszi az aranyfűrdőt.
Kodak Ltd. Wien, I., Graben 29.

TAKARÉKOSKODNI

MAGGI-kittintések: 4 nagydíj, 26 aranyérem, 6 díszoklevél, 5 tisztelődíj. Hatszor versenyen kívül, többi között az 1899. és 1900-iki párisi világkiállításokon (Maggi Gyula bírálótag).

Császárfürdő

BUDAPESTEN
téli és nyári gyógyhely.

Elsőrangú. E kénesvízi gyógy-
fürdő páratlan, gőzfürdővel és
legmodernebb iszapfürdővel
pompás ásványvíz uszodák-
kal, hó- és kádfürdővel.
Prospektus ingyen bérmentve.

Hirdetések felvételnek

a kiadóhivatalban,
Budapest, Egyetem-u.4.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

Budapesti Takarékpénztár és Országos Zalogkölesön Részv. társ.

Irodái: VI. ker., Andrássy-ut 5. (saját házában) 10243

Befizetett részvénytőke 10 millió korona. Elfogad betéteket takarékbetét, köny-
vecskék és pénztári jegyek ellenében 4%-os kamatozással, valamint folyó-
számlában (check-számlán). A 10%-os betétkamat-adót az intézet fizeti. Le-
számított váltókat, előlegeket nyújt értékpapírokra. VÁLTO-
ZÓ LE T E megbízásból teljesíti mindenféle értékpapírok vételét és eladását
a legelőnyösebb feltételek mellett s foglalkozik minden a váltóüzletek körébe
tartozó üzletekkel. Üzleti órák: délelőtt 1/2-ig, délután 1/2-ig.
Magyar kir. osztályosjegyek felárúró helye IV. Ferenciek-
tere 2. szám. Kézi zalogüzletek: IV. Károly-kört 18. IV. Ferenciek-
tere és Irányi-u. sarkán, VII., Király-u. 57., VIII., József-kört 2., Üllői-út 6. sz.

Telefon 57—08. LOHR MÁRIA Telefon 57—08.

ezelőtt KRONFUSZ

csipke, vegyeszeti tisztító- és műfestő-intézete megnagyobbított

erőművi szőnyegporló és szőrmearu megővő-intézettel. — Megbízások átvételnek:

VIII., Baross-utca 85. sz. saját házában levő gyárban és a következő fióküzletekben:
IX., Calvin-tér 9. V., Harniczad-utca 3. VI., Teréz-kört 30. VI., Andrássy-ú 16.
VIII., József-kört 2. szám. 10347

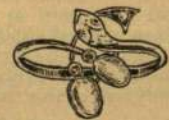

KIRNER JÓZSEF

cs. és kir. udv. puska- és fegyver-
készítő 6 féléseinek udvari szállítója,
BUDAPESTEN raktára: IV., Bécsi-utca 2., gyára Rósa-utca 7.
Dusan ellátott raktár legújabb szerkezetű kettős vadász-fegyverekből,
győőfegyverek, amerikai Winchester serétes ismétlő fegyverek, forgópisztolyok,
szalonfegyverek és pisztolyok, töltények és vadász-szerekből, melyek
jóságáért kezeskedik. (Alapított 1808. évben.)

SCHÖNWALD IMRE arany- és ezüstékszer-
gyáros és órásmester, Pécssett 122.

Amerikai talisman gyűrű cry-
sopraskóval, gyönyörű kiál-
lásban, 14 karátos aranyból
9 korona.

Nagyon divatos alaku, valódi
14 karátos aranygyűrű, 2 ne-
mes opállal ékítve 16 korona.

Igen érdekes és nemes ízlésű,
valódi türkissel 14 kar. nehéz
aranyból 28 korona.

Legújabb francia kivitelű női
gyűrű, rubin, smaragd és gyé-
mántal dusan kirakva 135 K.

Gazdagon kirakott brillians
gyűrű, a közepén smaragd v.
rubin 300 korona.

Valódi 14 karátos arany jegy-
gyűrű domború kivitelben, sza-
badkői munka, 8 koronától
30 koronig. Vésés ingyen
székesztetik.

Ódiva gyűrű, nagyon ked-
ves alaku, valódi türkiz vagy
opállal díszítve, tőmör, finom
aranyból 10 korona.

Csinos női gyűrű 3 nemes
opállal, nagyon szépen ki-
dolgozva, 14 karátos tőmör
aranyból 14 korona.

Ideál, a legkedvesebb alaku
női gyűrű 1 brilliant és 1 sa-
phírral, tőmör 14 kar. arany-
ból 160 korona.

Gyönyörű művű és legszebb
ragyogóan brillians gyűrű, 4
nagyob és 9 kisebb kövel
250 korona.

Remekül ragyogó brillians
gyűrű a legszebb párisi ki-
vitelben, 3 keleti rubinnal vagy
smaraggal 400 korona.

Remekül ragyogó brillians
gyűrű a legszebb párisi ki-
vitelben 300 korona.

Igen szép kivitelű női gyűrű,
szines kövel és igaz gyöngy-
gyel ékítve 12 korona.

Valódi ezüst gyűrű, mely ugy
ragyog mintha a legszebb gyé-
mántokkal lenne kirakva 2 kor.

Meglepő szép kivitelű párisi
gyűrű rubin vagy saphir és
brilliansokkal 280 korona.

Egy nagy igazgyöngy és bril-
liansokkal dusan kirakott an-
gol női gyűrű 300 korona.

Legszebb ragyogó brilliansok-
kal dusan kirakott legújabb
párisi női gyűrű 440 korona.

Egy nagy brillians és rubin, a
többi kis brilliansokkal ékített,
legújabb gyönyörű kivitelű
gyűrű 360 korona.

A drágakövek valódiságáért kezeskedve!

Minden gyűrűhöz egy nagyon csinos tok adatik. — A gyűrűk tetszés
szerinti bőségben szállíttatnak. 10382

